

**UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA**

DIPLOMSKO DELO

**DODATNO POKOJNINSKO ZAVAROVANJE IN RAZLIČNI DAVČNI
STATUSI**

Ljubljana, maj 2004

KLAVDIJA STRUNA

IZJAVA

Študent/ka _____ izjavljam, da sem avtorica tega diplomskega dela, ki sem ga napisala pod mentorstvom _____ in dovolim objavo diplomskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne _____

Podpis: _____

KAZALO

Stran

UVOD	1
1. Problem javnih financ in davčna ureditev pokojninskih sistemov	2
1.1. Splošno o javnem pokojninskem sistemu	2
1.2. Koncept treh stebrov	3
1.2.1. Prvi steber	3
1.2.2. Drugi in tretji steber	4
1.3. Davčna ureditev dodatnega pokojninskega zavarovanja	4
1.4. Ureditev sistema pokojninskega in invalidskega zavarovanja v Sloveniji	5
1.5. Oblika pokojninskih načrtov za dodatno pokojninsko zavarovanje v Sloveniji	6
1.6. Razlogi za nujnost pokojninske reforme v Sloveniji in trenutno stanje	7
1.7. Dodatno pokojninsko varčevanje	8
1.8. Dejstva in trendi	9
2. Izvajalci ZPIZ-1 z davčnega vidika	11
2.1. Predstavitev izvajalcev	11
2.1.1. Vzajemni pokojninski sklad	12
2.1.2. Pokojninska družba	12
2.1.3. Zavarovalnica	12
2.2. ZPIZ-1 in njegova povezanost z drugimi davki	13
2.2.1. ZPIZ-1 in davek na dodano vrednost (DDV)	13
2.2.1.1. Vzajemni pokojninski skladi in DDV	13
2.2.1.2. Zavarovalnice, pokojninske družbe in DDV	15
2.2.2. ZPIZ-1 in davek od prometa zavarovalnih poslov (DPZP)	16
2.2.2.1. Vzajemni pokojninski skladi in DPZP	16
2.2.2.2. Zavarovalnice, pokojninske družbe in DPZP	16
2.2.3. ZPIZ-1 in davek od dobička pravnih oseb (DDPO)	17
2.2.3.1. Vzajemni pokojninski skladi in DDPO	17
2.2.3.2. Zavarovalnice, pokojninske družbe in DDPO	18
2.3. Primerjava izvajalcev z vidika davčnega statusa	18
3. Davčni položaj delodajalcev	19
3.1. Plačevanje premij zaposlenim in davčna olajšava	19
3.2. Položaj delodajalca	20
3.3. Statusnopravna oblika delodajalcev – možnost uveljavljanja davčnih olajšav	21
3.4. Življenjsko zavarovanje v okviru kolektivnega zavarovanja	21
3.5. Izbira vrste pokojninskega načrta in možnosti uveljavljanja davčnih olajšav	22
3.6. Formalna oblika odločitve delodajalca o financiranju pokojninskega načrta	23
4. Davčni položaj posameznika – zavarovanca	23
4.1. Odlog plačila dohodnine	23

4.2. Obdobje varčevanja	24
4.3. Prekinitev varčevanja	25
4.4. Obdavčitev rent in donosov	27
4.5. Dodatna invalidska in družinska pokojnina	28
4.6. Usklajevanje »davčnih« zneskov	29
4.7. Odločitev posameznika - kolektivno ali individualno zavarovanje	29
5. Druge možnosti varčevanja za starost in njihova davčna obremenitev	33
5.1. Ponudba varčevanj na trgu	33
5.1.1. Življenjsko zavarovanje	33
5.1.1.1. Življenjsko zavarovanje za primer smrti	33
5.1.1.2. Življenjsko zavarovanje za primer doživetja	34
5.1.1.3. Življenjsko zavarovanje za primer doživetja in smrti ter mešana zavarovanja	34
5.1.2. Primerjava mešanega življenjskega in dodatnega pokojninskega zavarovanja	35
5.1.3. Rentno zavarovanje	36
5.2. Primerjava rentnih varčevanj in dodatnega pokojninskega zavarovanja	36
SKLEP	38
LITERATURA	40
VIRI	41

UVOD

Skrb za varno prihodnost in ustrezen življenjski status tudi po upokojitvi se vse bolj prelaga na posameznika. Zaradi sprememb v demografski strukturi slovenskega prebivalstva se razmerje aktivnih zavarovancev in upokojencev zmanjšuje, prispevki za pokojnino postajajo vedno manjši. Pokojninska reforma, ki bistveno zmanjšuje pravice bodočim upokojencem iz obveznega pokojninskega zavarovanja, je bila zato nujno potrebna. V Sloveniji imamo namreč sistem zavarovanja, ki temelji na principu medgeneracijske pogodbe, po kateri se tekoči prispevki zavarovancev, izplačujejo kot pokojnina sedanjim upokojencem. Za zagotovitev varne finančne prihodnosti bo moral vsak posameznik ob pomoči svojega delodajalca bolj poskrbeti zase.

Tako se dandanes pojavljajo različne oblike dodatnega zavarovanja za starost. V hudem konkurenčnem boju ponujajo finančne institucije različne vrste zavarovanj, da bi zadovoljile potrebo po varnosti vsakega posameznika. V Sloveniji na tem področju še nimamo dolgoletnih izkušenj v primerjavi z razvitejšimi zahodnimi trgi, kjer je skrb za socialno varnost že dolgo v rokah posameznika.

Za uspešno preobrazbo pokojninskega sistema je ključna vloga države, ki predstavlja zakonsko določen okvir delovanja pokojninskih skladov in vpliva na zaupanje prebivalstva v nove oblike varčevanj in finančnih instrumentov. Država spodbuja dodatno pokojninsko zavarovanje z davčnimi olajšavami, davčni status pa vpliva na ekonomsko racionalne odločitve vseh sodelujočih v procesu prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja.

Med udeleženci v procesu dodatnega pokojninskega zavarovanja obstajajo razlike v davčnem statusu. Namen moje diplomske naloge je proučiti te razlike in sicer se bom osredotočila na tri skupine subjektov, na izvajalce oziroma ponudnike dodatnega pokojninskega zavarovanja, delodajalce, ki v okviru kolektivnega pokojninskega načrta vplačujejo premije prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja svojim zaposlenim ter na posameznike. Za udeležence je pomembno, da dobro poznajo svoj davčni status.

V prvem delu bom na splošno opredelila javne finance, vrste davčnih režimov, ki jih poznamo po svetu in pri nas, razloge za pokojninsko reformo v Sloveniji in trenutno stanje na zavarovalnem trgu.

V drugem delu diplomske naloge bom predstavila davčni status izvajalcev dodatnega pokojninskega zavarovanja. Opisala bom določene davke, ki so jim izvajalci zavezani, ter naredila primerjavo med njimi z davčnega vidika. Delodajalci, ki se odločijo svojim zaposlenim vplačevati premije dodatnega pokojninskega zavarovanja, imajo pri tem določene davčne olajšave, kar sledi v tretjem delu diplomske naloge. V četrtem delu pa bom predstavila posameznika in njegov davčni položaj v okviru prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja.

Zavarovalnice in banke pa ponujajo tudi druge oblike varčevanja za starost, ki so za posameznika lahko bolj ustrezne. Kakšna je davčna obremenitev teh drugih možnosti varčevanja za starost? Za mešano življenjsko zavarovanje na primer je značilno, da zavarovancu ne prinaša davčnih olajšav, izplačilo rente ali enkratnega zneska zavarovalne vsote po preteku zavarovalne dobe pa ni obdavčeno. Medtem ko je prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje stimulirano z davčnimi olajšavami od države, upravičenec do dodatne pokojnine pa je zavezanec za plačilo davka od osebnih prejemkov. V petem delu diplomske naloge bom na kratko predstavila še druge možnosti varčevanja za starost, ki se izvajajo v okviru tretjega stebra.

1. Problem javnih financ in davčna ureditev pokojninskih sistemov

1.1. Splošno o javnem pokojninskem sistemu

Za razvite države in za države v razvoju so bile še nedavno značilne visoka nacionalna solidarnost, družbena odgovornost ter določene oblike institucionalnega varstva za starost. V drugih državah, predvsem angloameriških, pa sta na lestvici vrednot že nekaj časa visoko individualna odgovornost in svoboda izbire; v teh državah morajo posamezniki pretežno sami poskrbeti za svojo pokojnino.

V začetku osemdesetih let so javni pokojninski sistemi zaradi demografskih sprememb, previsoke ravni pravic ob hkratni šibki gospodarski rasti, visoke brezposelnosti in predčasnega upokojevanja postajali predragi. Reforma javnega pokojninskega sistema s hkratno promocijo zasebne pobude na področju varstva za starost je postala aktualna skoraj v vseh državah, vključno s Slovenijo.

Reforme oziroma predlogi reform so segali od najbolj radikalnih - popolna privatizacija javnih pokojninskih sistemov (npr. Argentina, Čile, Mehika, Singapur), do zelo umirjenih in postopnih. Glavne ovire hitrih reform so politične in ne tehnične narave (Vittas, 1997, str. 3-5).

Pokojnina oziroma nadomestilo dohodka za starost spada med socialne izdatke (social expenditures), ki jih definiramo kot javne izdatke, med katere sodijo še izdatki za izobraževanje, zdravstveno zaščito, stanovanjsko oskrbo, nadomestila za brezposelnost ter druge oblike dohodkovnih nadomestil in socialnih storitev. Sistemi socialne varnosti so v finančnem smislu postali najhujši sodobni problem javnih financ in izdatki za socialno varnost so postali neobvladljivi, kar je še posebej izrazito v sistemih socialne varnosti, ki se financirajo s prispevki. Takšen način financiranja je značilen za kontinentalno Evropo; pri skandinavskih in anglosaških državah pa se sistemi socialne varnosti v večji meri financirajo z davki in je pomen prispevkov manjši. V sistemih, ki se financirajo s prispevki, postaja dopolnilno davčno financiranje vse pomembnejše, saj prispevki sami ne zadoščajo za pokrivanje vseh izdatkov (Stanovnik, 1998, str. 133-137).

1.2. Koncept treh stebrov

Koncept treh stebrov, iz katerih naj bi se izplačevala pokojnina, se je pojavil v Švici sredi 60-ih let (Vittas, 1997, str. 5).

1.2.1. Prvi steber

Predstavlja javni pokojninski sistem pod okriljem države. Financira se s prispevki in/ali davki skoraj izključno na osnovi sprotnega prispevnega kritja, kar pomeni, da se iz tekočih prihodkov (prispevkov ali davkov) financirajo tekoči odhodki (pokojnine). Najbolj smiselno je razlikovanje sistemov socialnih varnosti glede na obseg in kakovost socialnih pravic, ki jih nudi posamezen sistem, poznamo pa tudi bolj »teoretično« razlikovanje sistemov socialne varnosti. Znana je klasifikacija G. Esping-Anderson (1990), ki loči tri tipe socialnih sistemov v Evropi:

1.) Bismarckov model (korporativistični model, model kontinentalne Evrope) zagotavlja sorazmerno skromen obseg državnega intervencionizma in visok obseg pravic iz sistema socialne varnosti. Temelji na načelu obveznega pokojninskega zavarovanja in zagotavlja starostne, invalidske in družinske pokojnine zavarovancem oziroma njihovim družinskim članom, ki so dopolnili določeno starost in/ali zavarovalno dobo, doživeli invalidnost ali smrt pred upokojitvijo. Višina starostne pokojnine je odvisna od vplačanih obveznih prispevkov, ki jih navadno plačujejo tako delodajalci kot zaposleni. Osnova za plačilo prispevkov so najpogosteje bruto plače, vendar do predpisane zgornje meje, poleg tega imajo naravo namenskih dajatev, saj se ne vplačujejo v splošni državni proračun, ampak v avtonomne zunaj proračunske sklade. Gre za sistem sprotnega prispevnega kritja (pay-as-you-go, tudi PAYG), kjer se pričakuje, da bodo tekoči prispevki delodajalcev in zaposlenih v zunaj proračunski sklad zadostovali za izplačilo pokojnin, s tem, da za plačilno sposobnost takšnega sklada jamči država. Ta model je značilen za Evropo in ZDA pa tudi za Slovenijo, ker so prispevki delodajalcev in delojemalcev še vedno prevladujoč finančni vir socialnega zavarovanja, poleg tega pa je obseg pravic sorazmerno velik.

2.) Skandinavski model (socialdemokratski model)

Države s tem modelom imajo velik obseg državnega intervencionizma. Večji del prihodkov se financira z davki, zato je večina pravic iz sistema socialne varnosti univerzalnih, kar pomeni, da pravice posameznika izhajajo že iz naslova državljanstva. Obseg pravic je sorazmerno velik. Prispevki v teh sistemih tvorijo le manjši del prihodkov.

3.) Beveridgeov model (liberalni model) javnih pokojninskih sistemov, ki ga lahko imenujemo tudi univerzalni pokojninski sistem. Vsem državljanom, ki so dopolnili določeno starost omogoča enotne državne pokojnine, ki niso vezane na zaposlitev in se zagotavljajo iz osrednjega državnega proračuna ter se financirajo z davki. Tudi prispevki za pokojninsko zavarovanje so v fiksnem znesku in ne kot odstotek od plače. Model temelji na

načelu socialne pomoči, zaradi česar so državne pokojnine dokaj skromne (Stanovnik, 1998, str. 141-142).

1.2.2. Drugi in tretji steber

Predstavljata dodatne starostne prejemke in temeljita na pravnih razmerjih, to so praviloma pogodbe, pri katerih je bistven pokojninski načrt. Če pokojninski načrt oblikujejo delodajalci, s čimer se obvežejo, da bodo financirali dodatne starostne prejemke svojih zaposlenih, govorimo o pokojninskem načrtu delodajalcev ali drugem stebru. Če pa k pokojninskemu načrtu pristopijo posamezniki, za katere ni nujno, da so zaposleni in se obvežejo, da bodo sami financirali svoje starostne prejemke, pa govorimo o tretjem stebru. V Sloveniji sodi financiranje starostnih prejemkov posameznikov tako v drugi (prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje) kot v tretji steber.

1.3. Davčna ureditev dodatnega pokojninskega zavarovanja

Starostne prejemke iz različnih stebrov ne smemo opazovati ločeno, kajti med njimi so močne povezave. Na razvitost drugega stebra vpliva višina prejemkov iz prvega stebra, razvitost drugega stebra pa vpliva na razvoj tretjega stebra. Tukaj se postavlja vprašanje, ali naj država pravna razmerja, pri katerih se združujejo denarna sredstva, namenjena za dodatne denarne prejemke (lahko jih imenujemo tudi zunanji mehanizmi financiranja starostnih prejemkov), samo dopušča ali jih tudi spodbuja z dodatnimi davčnimi olajšavami. Ta zavarovanja so bolj razširjena v državah, kjer se jih spodbuja z davčnimi olajšavami. Pri uporabi zunanjih mehanizmov financiranja dodatnih starostnih prejemkov so za davčne uprave zanimive tri točke (McGill, 1996, str. 136):

- prispevki (contributions),
- naložbeni donosi (investment earnings),
- starostni prejemki.

Glede na to, kakšen davčni režim uživajo te tri točke, ločimo štiri glavne davčne režime (McGill, 1996, str. 137):

- 1.) EET davčni režim (Exempt, Exempt, Taxed), kjer prispevki do določenega zneska zmanjšujejo davčno osnovo, naložbeni donosi so neobdavčeni; starostni prejemki pa so obdavčeni v sistemu osebne dohodnine. Ta način davčne ureditve imamo v Sloveniji.
- 2.) TEE davčni režim (Taxed, Exempt, Exempt), kjer prispevki ne zmanjšujejo davčne osnove, naložbeni donosi so neobdavčeni; neobdavčeni pa so tudi starostni prejemki.
- 3.) TTE davčni režim (Taxed, Taxed, Exempt), kjer prispevki ne zmanjšujejo davčno osnovo, naložbeni donosi so obdavčeni; neobdavčeni pa so starostni prejemki.
- 4.) ETT davčni režim (Exempt, Taxed, Taxed), kjer prispevki do določenega zneska zmanjšujejo davčno osnovo, tako naložbeni donosi kot starostni prejemki pa so obdavčeni.

V tabeli 1 je prikazan poenostavljen model vseh štirih davčnih režimov, kjer veljajo predpostavke: stopnja donosnosti naloženih prispevkov je 10%, plemenitenje začetnega prispevka je 5 let, enotna davčna stopnja je 25%.

Tabela 1: Alternativni davčni režimi

Davčni režimi	EET	TEE	TTE	ETT
Prispevek pred obdavčitvijo	100,00	100,00	100,00	100,00
Davek	-	25,00	25,00	-
Prispevek po obdavčitvi	100,00	75,00	75,00	100,00
Naložbeni donos v 5. letih	61,05	45,79	32,67	43,56
Upokojitveni zaslužek pred obdavčitvijo	161,05 ¹	120,79 ²	107,67 ³	143,56 ⁴
Davek	40,26	-	-	35,89
Upokojitveni zaslužek po obdavčitvi	120,79	120,79	107,67	107,67

Opombe:

- 1) $161,05 = 100(\text{prispevek po obdavčitvi}) * 1,6105$ (faktor za izračun prihodnje vrednosti za 5 let ob 10% efektivni obrestni meri);
- 2) $120,79 = 75(\text{prispevek po obdavčitvi}) * 1,6105$ (faktor za izračun prihodnje vrednosti za 5 let ob 7,5% efektivni obrestni meri);
- 3) $107,67 = 75(\text{prispevek po obdavčitvi}) * 1,4356$ (faktor za izračun prihodnje vrednosti za 5 let ob 7,5% efektivni obrestni meri – 10% obrestna mera, zmanjšana za 25% davek);
- 4) $143,56 = 100(\text{prispevek po obdavčitvi}) * 1,4356$ (faktor za izračun prihodnje vrednosti za 5 let ob 7,5% efektivni obrestni meri).

Vir: McGill, 1996, str. 137.

Iz tabele 1 lahko razberemo, da sta za pokojninske načrte z naložbenim kritjem najbolj ugodna davčna režima EET in TEE. Zato tudi imajo v vseh državah z močnim drugim in tretjim stebrom (npr. Kanada, Velika Britanija, ZDA) praviloma EET režim, imamo pa ga prav tako v Sloveniji. V tem režimu so davki odloženi vse do časa potrošnje, to je izplačila dodatnih starostnih prejemkov. Politiki upravičujejo takšen ugoden davčni tretma z argumentoma, da je z davčnimi spodbudami treba spodbujati zagotavljanje primerne standarda v starosti in tako zmanjšati pritisk na starostne prejemke iz prvega stebra. Strokovna javnost pa opozarja na tako imenovane davčne izdatke (tax expenditures), to je na izpadle davke zaradi davčnih spodbud, ki dražijo zagotavljanje socialne varnosti v starosti in so nepravilni do drugih oblik varčevanja (McGill, 1996, str. 139).

1.4. Ureditev sistema pokojninskega in invalidskega zavarovanja v Sloveniji

Po Zakonu o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (v nadaljevanju ZPIZ-1) sistem pokojninskega in invalidskega zavarovanja (1. člen, ZPIZ-1, 1999) v Republiki Sloveniji obsega:

- 1.) Obvezno pokojninsko in invalidsko zavarovanje na podlagi medgeneracijske solidarnosti, po katerem se sredstva zagotavljajo sproti iz prispevkov aktivnih zavarovancev (sistem pay as you go – PAYG), breme prispevkov pa si delita delodajalec in zaposleni.

Zaposleni plača 15,5% od svoje bruto plače, delodajalec pa plača 8,85% na bruto plačo zaposlenega, skupaj je to 24,35% bruto plače. Znesek prispevkov, ki ga plača zaposleni, v celoti zmanjšuje osnovo za odmero dohodnine, znesek prispevkov, ki ga plača delodajalec, pa je v celoti priznan kot davčni odhodek, kar pomeni, da se za celoten znesek plačanih prispevkov zmanjša osnova za odmero davka od dobička (Majnardi, 2003, str. 7).

2.) Obvezna in prostovoljna dodatna pokojninska in invalidska zavarovanja

Obvezno dodatno pokojninsko zavarovanje je nadomestilo za doseganje beneficirane delovne dobe, zavezanci za plačilo so delodajalci, davčni status pa je enak prispevkom za obvezno pokojninsko in invalidsko zavarovanje, torej so v celoti priznani kot davčni odhodki (Prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje, 2003).

Prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje pa je zbiranje denarnih sredstev na osebnih računih zavarovancev, vključenih v to obliko zavarovanja, z namenom zagotavljanja dodatne pokojnine ali druge v zakonu določene pravice ob dopolnitvi določene starosti ali v drugih primerih, določenih v pokojninskem načrtu. V individualno prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje lahko samostojno vstopi vsak posameznik, ki je vključen v sistem obveznega pokojninskega zavarovanja. V kolektivno prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje pa posamezniki vstopijo preko delodajalca, ki delno ali v celoti financira pokojninski načrt, posameznik pa mora biti uživalec pravic iz obveznega pokojninskega zavarovanja (293.-294. člen, ZPIZ-1, 1999).

3.) Pokojninsko in invalidsko zavarovanje na podlagi osebnih pokojninskih varčevalnih računov - gre za prostovoljni naložbeni sistem, za individualna rentna in življenjska zavarovanja, sem štejemo tudi prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje. Posamezniki se glede na različne možnosti in interese še prostovoljno zavarujejo, kar povzroča večje razlike pri blaginji upokojencev (Žnidaršič-Kranjc, 2000, str. 37).

1.5. Oblika pokojninskih načrtov za dodatno pokojninsko zavarovanje v Sloveniji

Prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje v Sloveniji temelji na pokojninskih načrtih z vnaprej določenimi prispevki (ang. defined contribution plan). Premije so pri tej obliki varčevanja določene, rente, ki jih bodo zavarovanci prejeli po upokojitvi, pa niso znane, njihova višina je odvisna od uspešnosti upravljanja s sredstvi, vloženi v vzajemni pokojninski sklad.

Tveganje glede višine pokojnin pri omenjeni obliki zavarovanja prevzemajo zavarovanci. Znana je tudi oblika pokojninskih načrtov, pri kateri tveganja ne nosijo zavarovanci, ampak sponzorji pokojninskega načrta (delodajalci); gre za pokojninski načrt z vnaprej določenimi pravicami (ang. defined benefit plan). Pri tej obliki je pokojnina določena vnaprej in je odvisna od zaslužka v enem letu (v letih) pred upokojitvijo in od let članstva v pokojninskem načrtu (Gollier, 2000, str. 229-231).

Kljub temu pa prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje v Sloveniji ni čista oblika pokojninskega načrta z vnaprej določenimi prispevki. Tveganje, ki ga praviloma nosijo izključno zavarovanci je namreč z instrumentom minimalne zajamčene donosnosti na vplačano čisto premijo delno prerazporejeno tudi na izvajalce prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja. ZPIZ-1 definira minimalno zajamčeno donosnost, ki jo mora zagotoviti upravljavec vzajemnega pokojninskega sklada kot minimalno letno stopnjo donosnosti na čisto vplačano premijo, ki ne sme biti nižja od 40 % povprečne letne obrestne mere na državne vrednostne papirje z dospelostjo nad enim letom. Čista premija pa je vplačana premija, zmanjšana za vstopne stroške, ki pripadajo izvajalcu pokojninskega načrta.

1.6. Razlogi za nujnost pokojninske reforme v Sloveniji in trenutno stanje

Obvezno pokojninsko zavarovanje smo v Sloveniji uvedli po drugi svetovni vojni. Zaradi neprimerne ravnanja z vplačili v pokojninsko blagajno v času, ko je bilo razmerje med aktivnim in upokojenim prebivalstvom zanjo ugodno, ter zaradi starajočega se prebivalstva, je položaj sedaj takšen, da trenutna vplačila ne pokrivajo tekočih obveznosti.

Do leta 1960 je bilo v Sloveniji pet zavarovancev na enega upokojenca, danes pa je to razmerje 1,6 : 1. Razlika v stopnjah rasti števila prejemnikov pokojnine in zavarovancev se je v zadnjih letih umirila, zato lahko realno pričakujemo, da bodo že sprejete spremembe in morebitne dodatne korekcije omogočile prilagoditev sistema demografskim gibanjem (Ekart, 2003, str. 21).

Praviloma je pri socialnem zavarovanju zmanjševanje pravic zelo postopno in vnaprej napovedano. Fleksibilnost in nedoločenost pravic omogoča sistemu socialnega zavarovanja, da sproti upošteva relevantne makroekonomske, demografske in tehnološke spremembe in da se tem spremembam prilagaja (Stanovnik, 1998, str. 145).

Pred uvedbo novega zakona se je pokojninska osnova računala na podlagi povprečja plač najboljših deset let zavarovanja. V prehodnem obdobju (od začetka veljavnosti ZPIZ-1) se na začetku vsakega leta pokojninska osnova podaljša za eno leto od 10 na 18 let, podaljšuje pa se tudi upokojitvena starost na 61 let za ženske in 63 let za moške. Polna pokojninska doba po novem zakonu znaša za ženske 38 let in za moške 40 let. Pokojninska reforma je znižala pokojnine s 85% na 72,5% povprečne neto plače zaposlenega.

Leta 1996 je bila v Sloveniji prispevna stopnja obveznega pokojninskega zavarovanja za delodajalce znižana, in sicer najprej z začetnih 15,5% na 12,85%, potem pa na 8,85%. Prispevna stopnja delojemalcev je ostala 15,5%. Zbirna stopnja tako znaša namesto prejšnjih 31% (do leta 1995) le 24,35%. Vlada je na ta način razbremenila delodajalce, sama pa se je zakonsko obvezala, da bo pokrivala razliko med prihodki iz prispevnih stopenj in odhodki Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje (v nadaljevanju ZPIZ). Leta 2000

se je tako moral ZPIZ zadolžiti za več kot 23 milijard tolarjev. Vlada je potem leta 2001 sprejela sklep o programu pokrivanja kreditnih obveznosti ZPIZ, pri čemer so za ZPIZ bistvena sredstva, ki mu jih nakazuje Kapitalska družba. Kapitalski sklad Republike Slovenije je nastal kot stranski produkt lastninjenja podjetij, njegov namen pa je ustvarjanje dodatnih sredstev za pokojninsko in invalidsko zavarovanje.

Vlada je morala leta 2002 popraviti sprejeti program. Ob znižanju prispevnih stopenj ni imela narejenega načrta za vrnitev v ravnotežno stanje. ZPIZ ima na odhodkovni strani zakonsko dolgoročno opredeljene obveznosti, na prihodkovni strani pa je odvisen od sredstev, ki mu jih vsako leto odmerita vlada oziroma državni zbor. Kratkoročno gledano trenutno sistemsko neurejeno financiranje zavoda ne pomeni nevarnosti za prejemnike pokojnin. Vendar bi bilo treba ukrepati še preden se bodo zaradi proračunskih omejitev izpraznila sredstva Kapitalske družbe, ki s pokrivanjem minusov v ZPIZ dejansko deluje kot njegov rezervni sklad (Majnardi, 2003, str. 7).

Slika 1: Sestava prihodkov Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje v letu 2003

Vir: Majnardi, 2003, str. 9.

1.7. Dodatno pokojninsko varčevanje

Zaradi opisanih teženj je vedno bolj zanimivo prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje. Poleg dodatnega pokojninskega zavarovanja je smiselno skleniti še rentno, življenjsko ali drugo zavarovanje, ki nudi možnost rentnega izplačila v obliki pokojnine.

Država spodbuja dodatno prostovoljno pokojninsko zavarovanje z davčnimi olajšavami na vplačane premije seveda do zakonsko določene višine premije na letni ravni. Davčna olajšava na vplačano premijo je priznana tako zavarovancu v obliki odložitve plačila dohodnine, kakor tudi delodajalcu, ki financira pokojninski načrt, v obliki olajšave od davka na dobiček. Po Zakonu o spremembah davčno olajšavo za plačani znesek premije

prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja najprej pridobi delodajalec, ki za svoj račun in v imenu zaposlenega plačuje premijo prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja. Šele nato pridobi davčno olajšavo zaposleni (zavarovanec) za v svojem imenu in za svoj račun plačano premijo.

Prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje je le v manjši meri regulirano od države in posledično bolj izpostavljeno pravilom tržne ekonomije. Pretežno prosto, prisotne so le manjše zakonske omejitve pri nastopu novih izvajalcev prostovoljnih dodatnih pokojninskih zavarovanj in pridobitvi davčnih olajšav s strani vplačnikov premij, se vzpostavlja konkurenca znotraj posamičnih skupin subjektov.

Na višino prejemkov upokojenih oseb poleg naštetih vplivajo tudi ostale vrste premoženja, ki niso zajete v okvir pokojninskega sistema: davčno nespodbujene oblike zavarovanj, prihodki, ustvarjeni s premoženjem v obliki zemlje, nepremičnin, depozitov in naložb v vrednostne papirje, ter morebitna honorarna zaposlitev upokojenih oseb. Pričakovanja o višini takšnega premoženja posameznika lahko, podobno kot pričakovana višina pokojnine po medgeneracijskem sporazumu in iz naslova obveznega dodatnega pokojninskega zavarovanja, bistveno vplivajo na njegovo obnašanje v zvezi z davčno spodbujenimi prostovoljnimi oblikami varčevanja za starost, kot je prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje.

Poleg tega je večina dosedanjih pristopnikov vključenih prek kolektivnega zavarovanja v večjih družbah, kar kaže na to, da so vodstva uspešnih podjetij enako poslovna tudi pri skrbi za zaposlene, čeprav s tem prednostno izkoriščajo davčne olajšave za delodajalce. Zaposleni srednjih in manjših podjetij pa so prepuščeni lastni iznajdljivosti, zato se bolj kot za drugi, odločajo za tretji steber. Tu je ponudba že bolj izkušena, zato tudi pestrejša, a lahko tudi bolj varljiva (Kump, 2003, str. 3).

1.8. Dejstva in trendi

Leto 2003 je bilo pomembno leto v razvoju prostovoljnih dodatnih pokojninskih zavarovanj. Izvajalci dodatnega pokojninskega zavarovanja so se združevali. Skupna vrednost premij prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja je konec leta 2003 znašala že 47,1 milijard SIT, leta 2002 pa je bila skoraj 24 milijard SIT. Konec leta 2003 je 2.932 podjetij kolektivno zavarovalo svoje zaposlene, individualnih zavarovancev pa je bilo 224.677, kar je 30% več kot leta 2002, ko jih je bilo 173.004. Poleg tega se je v sistem prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja v začetku leta 2004 vključilo še okoli 140.000 javnih uslužbencev, kar kaže na nujnost dodatnega pokojninskega zavarovanja.

Tabela 2: Ponudba zavarovanj na slovenskem trgu

	Pričakovan donos (v %)	Zajamčen donos	Sredstva ob doživetju	Mesečna renta po upokojitvi	
Pokojninska družba A	6	51.931	91.853	535 (Ž)	664 (M)
Adriatic (2. steber)	8,5 oz. EUR+6,5	41.991	73.295	297 (zaj., nesk.)	518 (predv., nesk.)
Adriatic (3. steber)	n. p.	48.137	72.200	287 (zaj., nesk.)	431 (predv., nesk.)
Adriatic (Vita fond)	11	Ne	170.059	1117 (nesk.)	ŽZ=36.000
AIII	6	2,83	79.180	406 (Ž, nesk.)	539 (M, nesk.)
Banka Koper (OVPS)	n. p.	n. p.	57.149	303 (Ž, nesk.)	355 (M, nesk.)
Generali (Leon2)	6	60% na DVP	94.528	584 (10 let)	
Illirika	8	n. p.	150.000	Stranka sama izplačuje	
Merkur (MG)	n. p.	40.958	94.653	715 (nesk.)	ŽZ=40.958
Merkur (MPMM)	n.p.	49.007	98.015	740 (nesk.)	ŽZ=vplačano
Moja naložba	EUR+8	60% na DVP	149.822	831 (Ž, nesk.)	1.084 (M, nesk.)
NKBM	2,24 letno	n. p.	52.314	199 (30 let)	270 (20 let)
NLB - rentno (20 let)	1,48 letno	n. p.	27.945	136 (20 let)	
NLB – Vita	4	3	68.383	Ni možno	Možnost ŽZ
Probanka	4-6	60% na DVP	80.000	Izbira izplačevalca	
Prva pokojninska družba	10,76	40% na DVP	231.540	675 (nesk.)	1.049 (30 let)
Raiffeisen	2	n. p.	49.211	81 (nesk.), 181 (30 let), 248 (20 let)	
Skupna (kolektivno)	6,5	50% na DVP	81.731	597 (nesk.)	
Skupna (indiv.)	6,5	50% na DVP	80.805	590 (nesk.)	
Triglav (2. steber)	8	50% na DVP	132.431	901 (nesk.)	
Triglav (nalož. življ.) 25 let	10	n. p.	84.726	Možnost	ŽZ=30.000
Triglav (rentno)	n. p.	n. p.	n. p.	251 (nesk.)	ŽZ=37.918
Zav. Maribor	n. p.	41.294	65.740	465 (nesk.)	

Opombe:

DVP – državni vrednostni papirji

(Ž) – renta za žensko

(M) – renta za moškega

(nesk.) – neskončna ali večna renta, ki predpostavlja ohranitev glavnice

(10 let) - renta se izplačuje 10 let

(20 let) - renta se izplačuje 20 let

(30 let) - renta se izplačuje 30 let

ŽZ - življenjsko zavarovanje

Vir: Glavnik, Gornjak, Šmajdek, 2004, str. 47-59.

V začetku leta 2004 je bilo na trgu 12 izvajalcev pokojninskih načrtov, in sicer 5 vzajemnih skladov, 4 pokojninske družbe in 3 zavarovalnice. Razmerje med vzajemnimi pokojninskimi skladi in pokojninskimi družbami ter zavarovalnicami ostaja približno 16:84 v korist pokojninskih družb in zavarovalnic, glede na pretekla leta pa se to razmerje poslabšuje.

V začetku leta 2004 se je v prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje vključilo še 140.000 javnih uslužbencev in ker je bil za izvajalca dodatnega pokojninskega zavarovanja javnih uslužbencev izbran izvajalec, ki sodi med vzajemne pokojninske sklade, se bo razmerje v sredini leta 2004 popravilo v korist vzajemnih pokojninskih skladov, vendar najverjetneje ne bo preseglo števila zavarovancev, ki jih bodo imele pokojninske družbe in zavarovalnice.

V letu 2003 je bilo v Sloveniji po podatkih Statističnega urada RS aktivnih 874.921 prebivalcev, kar pomeni, da je bilo skupaj vključenih v prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje nekaj več kot 25% zaposlenih. Povprečna mesečna vplačana premija znaša nekaj več kot 10.882,30 SIT, kar predstavlja 4,3% povprečne bruto plače v Sloveniji, ki je za leto 2003 znašala 253.200,00 SIT. Leta 2002 je znašala premija okrog 4,4% povprečne bruto plače. To pa nam pove, da se delodajalci in zaposleni tudi v letu 2003 niso odločali za maksimalno premijo pokojninskega zavarovanja, to je 5,844% bruto plače posameznika, in da ne izkoriščajo maksimalnih davčnih olajšav, ki jih takšno zavarovanje ponuja (Šmajdek, Gornjak, 2004, str. 59; Statistični zavarovalniški bilten, 2003, str. 40-43).

V tabeli 2 so prikazani osnovni podatki o naložbah, ki so bili posredovani na osnovi standardnega vprašalnika, za predvidena privarčevana sredstva moškega, starega 35 let, za dobo varčevanja 30 let. V tabeli niso navedeni vstopni in izstopni stroški, ki bremenijo predvsem naložbe prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja in vzajemne sklade, za katere so transparentne, bremenijo tudi rentna zavarovanja in varčevanja, zanje pa stroški niso transparentni. Končna odločitev pa je seveda v rokah posameznika, ki mora individualno presoditi, katera naložba oziroma kombinacija naložb bo zanj najustreznejša.

2. Izvajalci ZPIZ-1 z davčnega vidika

2.1. Predstavitev izvajalcev

Obvezno pokojninsko zavarovanje v Sloveniji izvaja Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje (ZPIZ), ki ima status javnega zavoda (10. člen, ZPIZ-1, 1999). Dovoljenje za izvajanje prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja pa imajo pokojninski skladi, ki se lahko oblikujejo kot vzajemni pokojninski skladi ali kot pokojninske družbe, ter zavarovalnice, ki imajo dovoljenje za opravljanje poslov življenjskega zavarovanja po zakonu, ki ureja zavarovalništvo (306. člen, ZPIZ-1, 1999).

2.1.1. Vzajemni pokojninski sklad

Vzajemni pokojninski sklad ni pravna oseba, ampak premoženje, ki je financirano s sredstvi, zbranimi z vplačili premij prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja oziroma ustvarjenimi z upravljanjem s temi sredstvi, namenjeno kritju obveznosti do zavarovancev prostovoljnega dodatnega zavarovanja, ki so torej lastniki sklada (307. člen, ZPIZ-1, 1999).

Poznamo odprte in zaprte vzajemne pokojninske sklade. Članstvo v odprtem skladu ni pogojeno z delovnim razmerjem pri določenem delodajalcu, v zaprtem pa so lahko člani le zavarovanci, ki so v delovnem razmerju pri delodajalcu, ki je ustanovitelj sklada. Zaprt vzajemni pokojninski sklad lahko ustanovi eden ali več delodajalcev skupaj. Dovoljenje za oblikovanje zaprtega vzajemnega pokojninskega sklada ima tudi Republika Slovenija (309. člen, ZPIZ-1, 1999). Vzajemni pokojninski sklad mora v prvem letu ustanovitve zbrati najmanj 1000 članov. Imeti mora upravljavca, ki je lahko po zakonu zavarovalnica, banka ali pokojninska družba, ki imajo dovoljenje za opravljanje teh poslov, ter Kapitalska družba (KAD).

Premoženje vzajemnega pokojninskega sklada je razdeljeno na enake enote. Vrednost enote premoženja (VEP) je enaka skupni čisti vrednosti premoženja vzajemnega pokojninskega sklada, deljeni s številom enot v obtoku. Odvisno od uspešnosti upravljanja sklada VEP raste ali pada, odstotek spremembe v enem letu pa predstavlja donos sklada in ga mora upravljavec izračunati na koncu vsakega meseca. Skladi tako omogočajo bolj sprotno spremljanje plemenitenja sredstev varčevalcev, so pa bolj tvegani, saj kritni sklad vrednotijo po tržni vrednosti portfelja.

2.1.2. Pokojninska družba

Je pravna oseba s sedežem v Republiki Sloveniji, ki ima dovoljenje za opravljanje dejavnosti prostovoljnega pokojninskega zavarovanja. Organizirana je lahko le kot delniška družba in mora imeti najmanj 15.000 zavarovancev, ki jih mora zbrati v enem letu po ustanovitvi. Pokojninska družba lahko upravljanje s premoženjem pokojninske družbe in izplačevanje pokojninske rente opravlja sama ali pa ga prenese na drugo pravno osebo (337.-339. člen, ZPIZ-1, 1999). Ustanovijo jo lahko podjetja in posamezniki z izključnim namenom, da z dolgoročnim premijskim varčevanjem omogočijo varčevalcem pridobitev dodatne pokojnine. Dobiček se deli in pripisuje letno, zato je njihovo poslovanje manj pregledno od poslovanja vzajemnih pokojninskih skladov.

2.1.3. Zavarovalnica

Je pravna oseba, ki na trgu samostojno opravlja dejavnost zavarovanja oseb in premoženja oziroma pozavarovanja kot svojo izključno dejavnost. Pokojninski načrt lahko izvajajo samo zavarovalnice, ki imajo dovoljenje za opravljanje poslov življenjskega zavarovanja po

zakonu, ki ureja zavarovalništvo. Zavarovalnica zbira prispevke lastnikov zavarovalnih polic v obliki premij in tako pridobljena sredstva naloži v skladu z naložbeno politiko, opredeljeno v okviru svojega pokojninskega načrta. Pri izvajanju prostovoljnih dodatnih pokojninskih zavarovanj ima najpomembnejšo vlogo, saj je edina institucija, ki po ZPIZ-1 lahko upravlja vse posle upravljanju pokojninskih načrtov (Prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje, 2003).

2.2. ZPIZ-1 in njegova povezanost z drugimi davki

ZPIZ-1 opredeljuje vloge partnerjev socialne pogodbe in je neposredno povezan z drugimi davčnimi zakoni, največkrat pa se omenjata Zakon o dohodnini (ZDoh) in Zakon o davku od dobička pravnih oseb (ZDDPO). Vendar pri podrobnejši proučitvi zakona vidimo, da se v določenih vsebinah zakon praktično dotika vseh najpomembnejših davčnih zakonov, ki veljajo v Sloveniji. Od začetka veljavnosti je doživel že vrsto sprememb in dopolnitev, s katerimi so skušali odpraviti nekatera izključevanja in neujemanja ZPIZ-1 z drugimi zakoni.

V diplomski nalogi me zanima predvsem davčna zavezanost izvajalcev prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja. Za lažje razumevanje bom na kratko predstavila tudi davčno zavezanost javnega zavoda, torej Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje.

2.2.1. ZPIZ-1 in davek na dodano vrednost (DDV)

Zavarovalniške in pozavarovalniške storitve so oproščene plačila DDV (27. člen, ZDDV, 1998). Zavarovalni posli pokojninskega in invalidskega zavarovanja so storitve, za katere sicer velja Zakon o davku na dodano vrednost (ZDDV), so pa te storitve v omenjenem zakonu oproščene plačila DDV, njihov promet pa je treba izkazovati v ustreznih davčnih evidencah.

Po ZDDV (13. člen, ZDDV, 1998) državni organi in organizacije ter organi lokalnih skupnosti ne štejejo za davčne zavezance v okviru svojih pristojnosti, druge osebe javnega prava pa se ne štejejo za davčne zavezance v okviru javnih pooblastil. Ta zakonska opredelitev naj torej ne bi pomenila, da je za dejavnost v navedenih okvirih določena oprostitvev plačevanja davka na dodano vrednost, temveč to preprosto ni dejavnost, na katero bi se ZDDV nanašal (Štrekelj, 1999, str. 387).

2.2.1.1. Vzajemni pokojninski skladi in DDV

Davčni zavezanec po ZDDV je vsaka oseba (pravna ali fizična), ki kjerkoli neodvisno (samostojno) opravlja dejavnost v skladu s predpisi (13. člen, ZDDV, 1998). Vzajemni pokojninski sklad pa ni pravna oseba, temveč premoženje in ne more opravljati dejavnosti, zato ne more biti davčni zavezanec po ZDDV.

Vzajemni pokojninski sklad namreč upravlja zunanji upravljavec, ki je lahko (315. člen, ZPIZ-1-UPB, 2003):

- zavarovalnica, ki ima dovoljenje za opravljanje poslov upravljanja pokojninskih skladov po zakonu, ki ureja zavarovalništvo,
- banka, ki ima dovoljenje za opravljanje poslov upravljanja pokojninskih skladov po zakonu, ki ureja bančništvo,
- pokojninska družba, ki ima dovoljenje za opravljanje poslov upravljanja pokojninskih skladov po zakonu, ki ureja zavarovalništvo.

Pred spremembo zakona ZPIZ-1 so lahko upravljale vzajemne pokojninske sklade samo banke in zavarovalnice, po novem pa so to lahko tudi pokojninske družbe, ki so specializirane zavarovalnice in lahko tržijo le dodatna prostovoljna pokojninska zavarovanja.

Za upravljavce vzajemnih pokojninskih skladov je značilno, da so davčni zavezanci, čeprav opravljajo večino poslov, ki so oproščeni plačila DDV. Vse medsebojne odnose med upravljavcem in vzajemnim skladom oziroma njegovimi člani (npr. obračunavanje provizije za upravljanje) je možno obravnavati kot upravljanje z investicijskimi skladi, kar pa je finančna storitev, oproščena plačila DDV (27. člen, točka 4e, ZDDV, 1998).

Po ZDDV (33. člen, ZDDV, 1998) mora davčni zavezanec za vsak promet storitev izdati račun ali drugi dokument v dveh izvodih. Torej bi moral tudi upravljavec za obračunano upravljalško provizijo (velja tudi za vstopno in izstopno provizijo) izstaviti račun. To pa bi glede na številne komitente bank in zavarovalnic zanje bila dodatna časovna in stroškovna obremenitev. Ker zavarovalnica (banka) kot davčni zavezanec vsa obročna oziroma postopna plačila, ki potekajo tudi preko trajnikov in z odtegljaji od plač, v svojem knjigovodstvu obračuna oz. evidentira, je mogoče šteti knjigovodsko dokumentacijo (obračun) za izdan račun v smislu 33. člena ZDDV. Zavarovalnica (banka) je navedene račune (obračune) dolžna vpisati v knjigo izdanih računov.

DDV je torej bolj problem upravljavca kot pa vzajemnega pokojninskega sklada. Upravljavec bo namreč v imenu in za račun vzajemnega pokojninskega sklada opravljal posle, sklepal pogodbe ipd., pri tem pa bo kot davčni zavezanec moral upoštevati določila ZDDV v tistem delu, kjer gre za medsebojno obračunavanje na relaciji do sklada oziroma njegovih članov. Vzajemni pokojninski sklad pa ni zavezanec za DDV in to velja tudi za posle, ki jih v njegovem imenu in za njegov račun sklepa upravljavec, zato bodo vsi ti posli neobdavčeni z vidika davka na dodano vrednost (Mohar, 2001, str. 12-15).

Medtem ko lahko v obdobju varčevanja posle prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja opravlja več finančnih družb, so za izplačevanje dodatnih pokojnin pooblašcene le zavarovalnice in pokojninske družbe kot posebna oblika zavarovalnic. Če je upravljavec vzajemnega pokojninskega sklada banka, mora, ko nastopi pravica do dodatne pokojnine,

kupiti pokojninsko zavarovanje pri zavarovalnici, ki nato zavarovancu izplačuje dodatno pokojnino. Stroški prenosa privarčevanih sredstev z osebnega pokojninskega računa pri banki za nakup pokojnine pri zavarovalnici zmanjšujejo privarčevana sredstva. To pa še ne pomeni, da je pokojninsko varčevanje za zavarovance pri njih slabše, saj so lahko uspešnejše pri plemenitenju privarčevanih sredstev.

2.2.1.2. Zavarovalnice, pokojninske družbe in DDV

Pokojninska družba je po ZPIZ-1 pravna oseba, ki je lahko organizirana le kot delniška družba in zanjo veljajo določbe zakona, ki ureja zavarovalništvo, o zavarovalni delniški družbi. V davčnem pogledu sta pokojninska družba in zavarovalnica, ki izvaja pokojninski načrt, izenačeni, zato njune značilnosti obravnavamo skupno.

Posli zavarovalnice in pokojninske družbe so predvsem zavarovalni posli, v manjšem delu pa tudi drugi. Sta zavezanki za DDV in za vse dejavnosti, ki jih izvajata, sta dolžni voditi tudi ustrezne davčne evidence. Dejavnost prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja opravljata v okviru izvajanja zavarovalnih poslov, kar pomeni, da zanju v celoti veljajo določbe ZDDV. Plačevanje oziroma obračunavanje premije prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja temelji na sklenjeni zavarovalni pogodbi oziroma pogodbi o prostovoljnem dodatnem pokojninskem zavarovanju (350. člen, ZPIZ-1, 1999). Zato velja v zvezi z izstavljanjem računov vse, kar je bilo omenjeno pri upravljavcu vzajemnega pokojninskega sklada; računov fizično ni treba izstavlјati, treba pa je voditi ustrezne interne evidence.

Zavarovalnica mora v zvezi z izvajanjem pokojninskega načrta voditi predpisane davčne evidence po ZDDV, kar pomeni tudi izdelavo mesečnega obračuna DDV, kar je za zavarovalnico dodatna obremenitev. Upravljavec vzajemnega sklada bo v svoje davčne evidence v zvezi z obračunom DDV vključeval le tiste posle, ki jih bo izvajal sam, ne pa tudi tistih, ki jih bo izvajal v imenu in za račun vzajemnega sklada. Mišljena je predvsem zagotovitev podatkov za informativni del obračuna DDV, v manjši meri pa to velja za prejete račune v zvezi z opravljanjem teh poslov (npr. računi za nabavo računalniških programov ipd.). Določila o možnih stroških, ki jih lahko krije vzajemni sklad neposredno v breme svojega premoženja, sicer še niso jasna, ima pa upravljavec vzajemnega pokojninskega sklada pri upravljanju možnost vplivati na to, da se na primer računi, kjer bi lahko uveljavil vstopni DDV (ali vsaj del), glasijo nanj.

Zavarovalnica pa vse posle v zvezi z izvajanjem pokojninskega načrta sklepa v svojem imenu. Večina teh poslov je oproščenih plačila DDV, kar pomeni, da poslovanje v zvezi z izvajanjem pokojninskega načrta v največji meri ne bo obremenjeno z DDV. Vendar pa bi v določenih primerih lahko prišlo tudi do izvajanja storitev, ki bi bile obdavčene z DDV. Za naložbe vzajemnega pokojninskega sklada in zavarovalnice v zvezi z izvajanjem pokojninskega načrta prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja se uporabljajo

določbe Zakona o zavarovalništvu (ZZav). Ta zakon pa v 121. členu pravi, da so naložbe kritnega sklada lahko tudi naložbe v nepremičnine, ki dajejo donos oziroma je v zvezi z njimi možno pričakovati donos. Takšne nepremičnine so lahko tudi poslovni objekti, ki bi jih izvajalec pokojninskega načrta oddajal v najem. V tem primeru bi moral izvajalec pokojninskega načrta na znesek najemnine obračunati DDV, medtem ko ga vzajemnemu pokojninskemu skladu ne bi bilo treba, saj ni zavezanec po ZDDV. Vse to izhaja predvsem iz različnega davčnega statusa posameznih izvajalcev.

2.2.2. ZPIZ-1 in davek od prometa zavarovalnih poslov (DPZP)

Davka od prometa zavarovalnih poslov se ne plačuje iz (Zakon o davku od prometa zavarovalnih poslov, 1999):

1. obveznih pokojninskih in invalidskih zavarovanj ter obveznih zdravstvenih zavarovanj;
2. osebnih (zdravstvenih, nezgodnih in življenjskih) zavarovanj, pri katerih zavarovalno razmerje ni krajše od dobe 10 let;
3. zavarovanj, ki krijejo nevarnosti izven območja Republike Slovenije;
4. pozavarovanj.

Iz omenjenega zakona lahko razberemo, da premije obveznih pokojninskih in invalidskih zavarovanj s tem davkom niso obdavčene, medtem ko premije prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja so. Kljub temu vidimo, da je zakonodajalec posredno upošteval določbe Zakona o davku od prometa zavarovalnih poslov (ZDPZP), saj je omejil minimalno trajanje zavarovanja.

2.2.2.1. Vzajemni pokojninski skladi in DPZP

Vzajemni pokojninski sklad ni pravna oseba in zato tudi ni zavezanec za plačilo DPZP. Posameznik se vključi v prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje po pokojninskem načrtu tako, da pristopi k pravilom sklada, ni pa sklenjene zavarovalne pogodbe kot v primeru zavarovalnice oziroma pokojninske družbe, zato tudi ne moremo govoriti o zavarovalnih poslih, kot jih opredeljuje ZDPZP.

Vzajemni pokojninski sklad ima tudi pri davku od prometa zavarovalnih poslov zaradi svoje specifične oblike prednost pred drugimi izvajalci pokojninskih načrtov prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja. To pomeni tudi, da mu ni treba voditi davčnih evidenc v zvezi z obračunom DPZP, medtem ko jih drugi izvajalci, se pravi zavarovalnica in pokojninska družba, morajo, in sicer ne glede na dejstvo, da bo praktično večina takšnega poslovanja oproščena plačila DPZP.

2.2.2.2. Zavarovalnice, pokojninske družbe in DPZP

Po ZDPZP so davčni zavezanci za plačilo tega davka zavarovalnice in druge pravne osebe, ki opravljajo zavarovalne posle na območju Republike Slovenije. Zavarovalni posli po

ZDPZP so sklepanje in izvrševanje pogodb o premoženjskem in osebnem zavarovanju. Zavarovanec dodatnega pokojninskega zavarovanja mora biti vključen v prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje vsaj 120 mesecev, da bi sploh pridobil pravice do starostne pokojnine (362. člen, ZPIZ-1, 1999). Pogoj za pridobitev predčasne starostne pokojnine je še strožji, in sicer 180 mesecev (363. člen, ZPIZ-1, 1999). 358. člen ZPIZ-1 pa določa, da pridobi zavarovanec, za katerega je premijo plačeval delodajalec, pravico do odkupne vrednosti v primeru izstopa šele po 120 mesecih.

Vse te navedbe praktično ne dopuščajo možnosti izvajanja zavarovalnih poslov prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja v obdobjih, krajših od 10 let. V tem primeru gre torej za zavarovalne posle, ki sicer so zavarovalni posli, za katere velja DPZP, vendar se glede na njihovo trajanje ta davek ne plačuje.

Lahko se zgodi, da pride do prekinitve prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja pred potekom desetih let. Pri tem ni pomembno, ali je zavarovanec izstopil sam ali pa je prenehanje posledica odpovedi izvajalca pokojninskega načrta. V teh primerih je potrebno naknadno obračunati in plačati DPZP, ki se odmeri od vsote, izplačane zavarovancu v 15 dneh po poteku meseca, v katerem je bilo zavarovanje razdrto. Izplačana vrednost zavarovancu je določena tako, da se najprej obračuna skupna bruto vrednost odkupne vrednosti (»prvi bruto«), od katerega se nato obračuna DPZP (6,5%) in tako je določen »drugi – znižani bruto«. Od tako dobljene vrednosti se plača akontacija davka od osebnih prejemkov po stopnji 25%, ostanek pa se nakaže zavarovancu.

2.2.3. ZPIZ-1 in davek od dobička pravnih oseb (DDPO)

Davčni zavezanci za plačilo davka od dobička pravnih oseb so pravne osebe, ki dosegajo dobiček z opravljanjem dejavnosti in imajo sedež na območju Republike Slovenije (2. člen, ZDDPO, 1993). Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje iz naslova obveznega in pokojninskega zavarovanja ne opravlja pridobitne dejavnosti, zato ni v zvezi s tem zavezanec za plačilo DDPO. Če javni zavod v okviru svojega poslovanja izvaja tudi pridobitno dejavnost, je v tem delu davčni zavezanec. Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje pa je kot javni zavod v celoti v lasti Republike Slovenije, zato je oproščen plačila DDPO (6. člen, ZDDPO, 1993).

2.2.3.1. Vzajemni pokojninski skladi in DDPO

Vzajemni pokojninski sklad ni zavezanec za plačilo davka od dobička pravnih oseb, ker ni pravna oseba in nima pridobitne dejavnosti, saj ne opravlja na trgu nobene dejavnosti zaradi pridobivanja dobička (Svilar, Šircelj, 1998, str. 13). Vsi realizirani donosi iz premoženja sklada se bodo torej brez kakršnihkoli dodatnih davkov pripisovali na osebne račune članov sklada.

2.2.3.2. Zavarovalnice, pokojninske družbe in DDPO

Prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje, ki ga po pokojninskem načrtu izvaja zavarovalnica oziroma pokojninska družba, smatramo kot pridobitno dejavnost, saj gre za upravljanje premoženja in zagotavljanje pokojnine proti plačilu. Zavarovalnica in pokojninska družba sta torej zavezanki za plačilo DDPO in v svojo davčno napoved vključita vse prihodke in odhodke v zvezi z izvajanjem prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja.

Sredstva zavarovancev prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja je treba obravnavati ločeno (po Zakonu o zavarovalništvu) in v ta namen oblikovati poseben kritni sklad, katerega premoženje se lahko uporablja le za izplačilo terjatev iz zavarovanj, s katerimi je bil kritni sklad oblikovan. Ločeno pa se ugotavlja tudi donosnost tega dela premoženja, se pravi kritnega sklada.

Zavarovalnica ob izdelavi davčnega izkaza v zvezi z davkom od dobička pravnih oseb vanj vključi vse prihodke in odhodke, kar pomeni, da bodo z davkom od dobička pravnih oseb obdavčeni tudi vsi donosi – dobički kritnega sklada iz naslova prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja, ki presegajo zajamčeni donos.

Oblikovanje rezervacij za zagotovitev zajamčenega donosa predstavlja davčno priznani odhodek, saj izvajalca k temu obvezuje 322. člen ZPIZ-1, ki pravi, da če je dejanski donos vzajemnega pokojninskega sklada nižji od zajamčenega, mora upravljavec iz lastnih sredstev na ločen denarni račun sklada vplačati denarni znesek, ki je enak razliki med zajamčenim in dejanskim donosom. Vplačilo denarnih sredstev mora upravljavec opraviti v roku 15 dni, šteto od izteka obračunskega obdobja.

2.3. Primerjava izvajalcev z vidika davčnega statusa

Če primerjamo izvajalce dodatnega prostovoljnega pokojninskega zavarovanja z davčnega vidika, ugotovimo, da je najmanj davčno obremenjen vzajemni pokojninski sklad. Ta ni pravna oseba, ampak premoženje in ne more opravljati dejavnosti, zato ne more biti davčni zavezanec po ZDDV, oproščen je plačila davka od prometa zavarovalnih poslov in davka od dobička pravnih oseb. Zavarovalnica in pokojninska družba pa sta pravni osebi, zato sta zavezanki za plačevanje davka na dodano vrednost, davka od dobička pravnih oseb ter davka od prometa zavarovalnih poslov.

Pri odločitvi posameznika ali podjetja za določenega izvajalca prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja pa so, bolj kot davčni vidik, pomembne druge lastnosti izvajalca, kot so donos, vstopni in izstopni stroški, upravljalska provizija izbranega izvajalca, ter fleksibilnost pri prenosu sredstev.

Tabela 3: Razlike med izvajalci prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja

Izvajalec	ZAVAROVALNICA	POKOJNINSKA DRUŽBA	POKOJNINSKI SKLAD
Koncept	Zavarovalniški	Zavarovalniški/ naložbeni	Naložbeni
Možnost delitve dobička	Dobiček se deli	Dobiček se deli	Ves dobiček pripada članom sklada
Oblika	Delniška družba	Delniška družba	Sklad
Davki			
DDPO	DA	DA	NE
DDV	DA	DA	NE
DPZP	DA	DA	NE

Opombe:

DDPO – davek od dobička pravnih oseb

DDV – davek na dodano vrednost

DPZP – davek od prometa zavarovalnih poslov

Vir: Interno gradivo Generali Zavarovalnice, 2002.

3. Davčni položaj delodajalcev

3.1. Plačevanje premij zaposlenim in davčna olajšava

Ker zaposleni ne poznajo dovolj dobro tematike prostovoljnih dodatnih pokojninskih zavarovanj, imajo delodajalci s svojo pogajalsko močjo možnost večjega vplivanja na sprejeto odločitev pri izbiri oblike izvajalca prostovoljnih dodatnih pokojninskih zavarovanj. Izbira je zelo pomembna, saj vpliva na višino koristi, ki jih iz naslova prostovoljnih dodatnih pokojninskih zavarovanj po upokojitvi pridobijo zavarovanci. Najpomembnejši dejavniki, ki vplivajo na višino rente, so: lastništvo izvajalca prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja, način pripisa donosa, ustvarjenega z učinkovitim upravljanjem s sredstvi zavarovancev, zavezanost k plačilu davka od zavarovalnih poslov in davka od dobička.

»Delodajalcu, ki financira pokojninski načrt kolektivnega zavarovanja in izpolnjuje pogoje iz 302. do 305. člena tega zakona, se premije prostovoljnega dodatnega zavarovanja, ki jih v posameznem letu plača v korist zavarovancev po pokojninskem načrtu, ki izpolnjuje pogoje po 369. členu tega zakona, priznajo kot davčna olajšava pri davku od dobička pravnih oseb in pri davku od dohodkov iz dejavnosti za leto, v katerem so bile premije plačane, vendar največ do zneska olajšave, določene v drugem odstavku 301. člena tega zakona in največ do višine davčne osnove v tem letu.« (1. odstavek, 368. člen, ZPIZ-1-UPB1, 2003). Od te premije se ne plačujejo prispevki za socialno varnost, premija pa se tudi ne upošteva pri izračunu pokojninske osnove zavarovanca in se ne šteje za izplačilo plače.

Za opredelitev davčno priznanih odhodkov je pomembno dvoje:

- ali gre za odhodke, ki ne izpolnjujejo pogojev iz 12. člena ZDDPO (neposreden pogoj za opravljanje dejavnosti, posledica opravljanja dejavnosti, neposreden pogoj za ustvarjanje prihodkov),
- ali pa gre za odhodke, ki jih zakon izključuje (13. člen ZDDPO) ali omejuje njihovo višino.

Če ne obstaja kakšen od zgoraj navedenih razlogov, je stroške – odhodke vsekakor treba obravnavati kot davčno priznane, če so obračunani na podlagi predpisov ali računovodskih standardov (11. člen ZDDPO).

Po popravku zakona ZPIZ-1 ima delodajalec prednost pred zaposlenim pri uveljavljanju davčnih olajšav (6. odstavek, 301. člen, ZPIZ-1-UPB1, 2003): če skupni znesek vplačanih premij presega najvišjo zakonsko določeno premijo, lahko zavarovanec uveljavlja davčne olajšave samo od tistega dela vplačane premije, ki je enaka razliki med najvišjo premijo in premijo, ki jo je zanj plačeval delodajalec.

3.2. Položaj delodajalca

Država je dala v okviru dodatnega pokojninskega zavarovanja posamezniku in delodajalcem možnost ter davčno spodbudo, da sami poskrbijo za primeren standard na starost. Država tako zmanjša pritisk na pokojnine iz obveznega zavarovanja. Delodajalci pa bodo sprejeli obveznost plačevanja premije za dodatno zavarovanje svojih zaposlenih, saj se bodo s tem posredno zavarovali pred ugotavljanjem tehnoloških presežkov oziroma nezmožnostjo upokojitve starejših delavcev in invalidov, za katere ne bi več našli primernega dela, a se ti ne bi želeli upokojiti. Velja namreč stališče, da je delodajalec z dodatnim pokojninskim zavarovanjem svojih delavcev storil dovolj za njihovo socialno varnost za primer starosti, zato mu, potem ko dobijo pogoje za pridobitev rente iz dodatnega zavarovanja, ni treba izplačevati odpravnin, dokupovati pokojninske dobe ali jim zagotavljati drugih pravic, ki jih je delodajalec dolžan zagotavljati svojemu delavcu, če ga odpusti iz operativnih razlogov.

Prav tako bo delodajalec na račun plačevanja premije prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja za delavce močnejše »vezal« delavca na družbo in s tem zagotovil stalno razpoložljivost ustrezno kvalificirane delovne sile. Glede na vse povedano, vsekakor lahko govorimo o poslovno potrebnih odhodkih.

Delodajalec kot davčni zavezanec mora v zvezi z odhodki, ki jih vključi v davčni izkaz, upoštevati vse veljavne zakonske in podzakonske predpise, med katere štejemo tudi splošno kolektivno pogodbo, panožne kolektivne pogodbe ter tudi podjetniške kolektivne pogodbe. Pokojninski načrt, pri katerem premijo plačuje delodajalec, se oblikuje v skladu s kolektivno pogodbo, sklenjeno med delodajalcem in reprezentativnim sindikatom, organiziranim pri delodajalcu, ali pa gre za pogodbo, kjer v imenu delavcev odloča svet delavcev oziroma

zbor delavcev (Kocbek, 2000, str. 11). Od trenutka sklenitve pogodbe je obveznost delodajalca za vplačilo premije pogodbeno obveznost, ki se ji ne more izogniti ali o njej samovoljno odločati in ima tudi možnost tožbe na sodišču.

369. člen ZPIZ-1 pravi: »Zavarovancu iz 367. člena in delodajalcu iz 368. člena tega zakona se priznajo olajšave, določene s tem zakonom, pod pogojem, da je pokojninski načrt, na podlagi katerega se plačuje premija prostovoljnega dodatnega zavarovanja, odobren v skladu z 297. členom tega zakona in vpisan v poseben register v skladu s tem zakonom«.

3.3. Statusnopravna oblika delodajalcev – možnost uveljavljanja davčnih olajšav

V dodatno prostovoljno pokojninsko zavarovanje so lahko vključeni le zavarovanci ali uživalci pravic iz obveznega pokojninskega zavarovanja (294. člen, ZPIZ-1, 1999). Dodatno pa se lahko v proces vključijo tudi delodajalci, ki v korist zavarovancev, vključenih v prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje, v celoti ali delno plačujejo premijo prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja, in ki pri tem lahko pridobijo davčne olajšave. V kolektivno zavarovanje pa se ne more vključiti posameznik, samozaposlena oseba in posameznik, ki je pretežni lastnik podjetja, zavoda ali zadruga, kjer je zaposlen, za katerega se šteje imetnik poslovnega deleža, delnic ali drugih pravic, na podlagi katerih ima 25% glasovalnih pravic ali 25% delež v kapitalu določene pravne osebe (293. člen, ZPIZ-1-UPB1, 2003).

Samozaposlena oseba se ne more vključiti v kolektivno pokojninsko zavarovanje, ker sama sebi ni delodajalec, in se zato lahko vključi le v individualno zavarovanje. Ta določba odvrta delodajalce (samozaposlene), da zaposlene delavce vključijo v kolektivno zavarovanje (po ZPIZ-1).

Zasebniki – samozaposleni so torej izključeni iz procesa davčnih olajšav delodajalca, saj ne morejo imeti status delavca in bodo lahko uveljavljali olajšavo le pri dohodnini, in sicer za tisti znesek, ki ga bodo morebiti plačevali za svojo dodatno pokojnino. Lahko pa plačujejo premijo za svoje zaposlene, kar se ne šteje za izplačilo plač in od česar se ne plačujejo prispevki za socialno varnost (2. in 3. odstavek 368. člena ZPIZ-1 zanje torej veljata).

3.4. Življenjsko zavarovanje v okviru kolektivnega zavarovanja

Zavarovalne premije, ki jih pravna oseba ali zasebnik plača za življenjsko zavarovanje, se lahko štejejo kot odhodek v primeru, ko je zavarovanec delavec, ki je pri pravni osebi ali zasebniku v delovnem razmerju, koristnik odškodnine oziroma upravičenec pa je pravna oseba ali zasebnik in je to v zavarovalni pogodbi nedvoumno določeno. Delodajalec se s sklenitvijo take zavarovalne pogodbe zavaruje za primerčasne ali trajne odsotnosti zavarovanca z dela. Po preteku zavarovalne dobe oziroma ob nastanku zavarovalnega

primera zavarovalno vsoto prejme pravna oseba ali zasebnik, ki jo mora izkazati kot izredni prihodek.

Zavarovalne premije, plačane za življenjska zavarovanja, je namreč mogoče šteti kot odhodek pravne osebe le ob pogoju, da je iz naslova tega zavarovanja po preteku zavarovalne dobe ali ob nastanku zavarovalnega primera pri pravni osebi z vso gotovostjo pričakovati tudi ustrezen prihodek (v skladu s prvim odstavkom 12. Člena ZDDPO, ki določa, da se lahko med odhodke davčnega zavezanca všttevajo samo tisti odhodki, ki so neposreden pogoj za opravljanje dejavnosti oziroma samo tisti odhodki, ki so neposreden pogoj za ustvarjanje prihodkov tega davčnega zavezanca). To pomeni, da po preteku zavarovalne dobe oziroma ob nastanku zavarovalnega primera zavarovalno vsoto prejme pravna oseba in iz tega naslova izkaže prihodek (Obdavčitev plačil zavarovalnih premij za življenjsko zavarovanje, 2000).

3.5. Izbira vrste pokojninskega načrta in možnosti uveljavljanja davčnih olajšav

ZPIZ-1 postavlja delodajalcu za uveljavljanje davčnih olajšav naslednje pogoje:

- prvi odstavek 292. člena določa, da delodajalci plačujejo premijo prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja in tako pridobijo davčne olajšave po tem zakonu – za uveljavitev olajšav naj bi bila premija plačana;
- višina morebitnih davčnih olajšav je, če se premija plačuje mesečno, omejena (prvi in drugi odstavek 301. člena), in sicer v mejah od 4.355,00 SIT za leto 2004 (znašati sme največ 5,844% bruto plače zaposlenega) do največ 24% obveznih prispevkov za invalidsko in pokojninsko zavarovanje, vendar ne več kot 43.533,75 SIT mesečno;
- če plačujeta premijo prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja tako delodajalec kot zaposleni, v korist katerega delodajalec plačuje premijo, se pri določitvi maksimalne višine premije, za katero se prizna davčna olajšava, upošteva kumulativni znesek vplačanih premij; v primeru presega najvišje vrednosti ima prednost pri koriščenju davčnih olajšav delodajalec;
- davčne olajšave se lahko uveljavljajo le na osnovi letnega potrdila upravljalca vzajemnega pokojninskega sklada o številu enot premoženja, vpisanih na osebnem računu sklada, ki jih je financiral delodajalec, in obračun vplačanih premij (5. in 6. odstavek 319. člena);
- delodajalcu se priznajo davčne olajšave pod pogojem, da je pokojninski načrt, na podlagi katerega plačuje premijo, vpisan v poseben register, ki ga vodi pristojen davčni organ (369., 367. in 375. člen); z izbrisom iz registra se pravica uveljavljanja olajšav izgubi (376. člen).

Za pridobitev davčnih olajšav ZPIZ-1 v členih od 302 do 306 delodajalcu postavlja še dodaten pogoj, in sicer, da mora biti v pokojninskem načrtu, ki ga financira delodajalec, vključenih najmanj 51% vseh zaposlenih, ki so v delovnem razmerju pri delodajalcu, ki pokojninski načrt financira. S prejetjem zakona je bil ta delež višji, in sicer je znašal 66% vseh zaposlenih. Pokojninski načrt lahko oblikuje in ga predloži v odobritev ministru za

delo izvajalec tega načrta, ki je v skladu s 306. členom ZPIZ-1 lahko: pokojninski sklad, oblikovan kot vzajemni pokojninski sklad, pokojninska družba ter zavarovalnica.

Prvi odstavek 302. člena ZPIZ-1 določa, da delodajalec lahko oblikuje pokojninski načrt za svoje zaposlene s tem, da se zaveže, da bo delno ali v celoti plačeval premijo, določeno v pokojninskem načrtu, v korist svojih zaposlenih, ki so vključeni v pokojninski načrt. V tem primeru se izvajanje pokojninskega načrta realizira v okviru zaprtega vzajemnega sklada.

3.6. Formalna oblika odločitve delodajalca o financiranju pokojninskega načrta

ZPIZ-1 določa (303. člen), da če del premije prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja poleg delodajalca plačuje tudi zaposleni, se mora tak pokojninski načrt oblikovati v skladu s kolektivno pogodbo, sklenjeno med delodajalcem in reprezentativnim sindikatom. Če sindikata ni, odloča o pogodbi svet delavcev, če ne obstaja svet delavcev pa odločitev sprejme na zboru delavcev. Če kolektivna pogodba ni sklenjena, se pokojninski načrt lahko oblikuje tudi s pogodbo, ki jo skleneta delodajalec in zaposleni.

V primeru, da delodajalec zaposlenim v celoti financira dodatno pokojninsko zavarovanje nad obveznostmi iz obstoječega sistema nagrajevanja, je treba zaposlene obvestiti, ni pa treba z njimi skleniti pogodbe o oblikovanju pokojninskega načrta.

4. Davčni položaj posameznika – zavarovanca

4.1. Odlog plačila dohodnine

Posameznik lahko plačuje premijo prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja le, če je vključen v sistem obveznega pokojninskega zavarovanja. V skladu s prvim odstavkom 367. člena ZPIZ-1 se lahko zavarovancu, ki v svojo korist plačuje premije prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja, zniža osnova za dohodnino za leto, v katerem je bila premija plačana, vendar največ do zneska olajšave, določene v drugem odstavku 301. člena tega zakona oziroma do višine razlike iz šestega odstavka 301. člena tega zakona (367. člen, ZPIZ-1-UPB1, 2003).

Če plačujeta premijo prostovoljnega dodatnega zavarovanja tako delodajalec kot zaposleni, se upošteva kumulativni znesek vplačanih premij, pri tem pa ima delodajalec prednost pri uveljavljanju davčnih olajšav. Zavarovanec lahko uveljavlja davčne olajšave le od tistega dela vplačane premije, ki je enaka razliki med najvišjo premijo in premijo, ki jo je zanj plačal delodajalec.

V sistem prostovoljnega dodatnega zavarovanja se lahko posameznik vključi po pokojninskem načrtu, ki ga izvaja zavarovalnica, tako, da z zavarovalnico sklene pogodbo o prostovoljnem dodatnem pokojninskem zavarovanju. Lahko tudi pristopi k pokojninskemu

načrtu vzajemnega pokojninskega sklada tako, da sprejme pravila sklada ali pa pristopi k pokojninskemu načrtu pokojninske družbe na podlagi sklenjene pogodbe s to družbo. Posameznik lahko uveljavlja davčne olajšave le v okviru enega pokojninskega načrta. V praksi se sicer lahko zgodi, da bo zavarovalec vplačeval premijo pri večih izvajalcih, vendar bodo njegove pravice veljale le pri enem, pri ostalih pa bodo mirovale.

Manj ugodno za zavarovance, in kar izvajalci pokojninskega zavarovanja nerado poudarjajo, pa sledi iz tretjega odstavka 367.člena ZPIZ-1: »V primeru izplačila dodatne starostne pokojnine iz 362. člena tega zakona oziroma predčasne dodatne starostne pokojnine iz 363. člena tega zakona, dodatne invalidske pokojnine iz 364. člena tega zakona ali dodatne družinske pokojnine iz 365. člena tega zakona je upravičenec do navedene pokojnine zavezan plačati davek od osebnih prejemkov in dohodnino od navedene pokojnine, ki se v skladu z zakonom o dohodnini obdavči kot drug prejemek po četrti alineji prvega odstavka 15. člena zakona o dohodnini.«

V omenjenem primeru torej ne gre za »čisto« davčno olajšavo, ampak le za preložitve obdavčitve v prihodnost. Če je to ugodneje ali ne, presodi posameznik sam. Načeloma velja, da smo v obdobju prejemanja pokojnin praviloma v nižjem davčnem razredu, kar pa pomeni, da bo takrat plačana dohodnina nižja (Simič, 2000, str. 18).

V nadaljevanju diplomske naloge bi rada predstavila povprečnemu davčnemu zavezancu, ki se odloča za vstop v dodatno pokojninsko zavarovanje, na kaj vse mora biti pozoren, ko varčuje za starost.

4.2. Obdobje varčevanja

Za posameznega zavarovanca se odpre osebni račun ob vključitvi v pokojninski načrt. Podobno kot pri bančnem računu ali hranilni knjižici se sredstva, ki jih vplača zavarovanec sam ali skupaj z delodajalcem, zbirajo. Osebni račun je last zavarovanca, ne glede na to, kdo vanj vplačuje. Če premijo zanj varčuje tudi delodajalec, mora upravljalec vzajemnega sklada na osebnem računu zavarovanca voditi ločeno evidenco o številu enot, ki jih je financiral delodajalec. Sredstva na osebnem računu so vplačana sredstva, znižana za vstopne stroške in stroške upravljanja ter oplemenitena z donosi. Upravljavca vodi register članov in njihovih osebnih računov, na katere se vpisujejo enote premoženja, ki je razdeljeno na enake enote. Vrednost enote premoženja je enaka skupni čisti vrednosti premoženja vzajemnega pokojninskega sklada deljeni s številom enot v obtoku. Vplačana čista premija se preračuna v ustrezno število enot premoženja vzajemnega pokojninskega sklada na določen datum (datum konverzije) glede na vrednost enote premoženja na ta datum (ZPIZ-1, 1999).

Socialna varnost je celovit sistem, ki naj bi zavaroval prebivalstvo pred izgubo dohodka zaradi bolezni, brezposelnosti, starosti, smrti, zagotovil naj bi ustrezno varstvo, prispeval družinam k vzgoji otrok, postavil temelje zagotovljenemu minimumu eksistence ter

predvidel ukrepe in način pokritja različnih socialnih primerov (Kalčič, 1996, str. 17). S plačevanjem premije prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja se torej zavarovanec zavaruje za izpad dohodka predvsem v obdobju določene starosti.

4.3. Prekinitev varčevanja

V primeru izrednega prenehanja prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja se pojavljajo izplačila odkupnih vrednosti. Ti razlogi so lahko:

- izstop iz prostovoljnega dodatnega zavarovanja,
- odpoved pogodbe o prostovoljnem dodatnem zavarovanju,
- smrt zavarovanca prostovoljnega dodatnega zavarovanja pred pridobitvijo pravice do dodatne pokojnine,
- prenehanje izvajalca prostovoljnega dodatnega zavarovanja.

V vseh teh primerih mora izvajalec pokojninskega načrta v roku 30 dni od dneva izrednega prenehanja o tem obvestiti pristojni davčni urad in obvestilu priložiti izračun odkupne vrednosti. Davčni organ torej obvešča davčnega zavezanca o višini bruto prejemka, samo izplačilo pa mora izvajalec realizirati v 60 dneh po izrednem prenehanju prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja.

V davčnem smislu v bistvu razlikujemo samo dva načina izrednega prenehanja prostovoljnega zavarovanja, in sicer smrt zavarovanca pred pridobitvijo pravic in druga prenehanja. V primeru smrti zavarovanca se izplača odkupna vrednost upravičencu za primer smrti oziroma dediču, če upravičenec ni določen. Tudi v tem primeru je izvajalec, ne glede na zakon o dohodnini, dolžan obračunati in plačati davek od osebnih prejemkov (25%), neto razliko pa nakazati z enkratnim izplačilom upravičencu – dediču.

Pri vseh ostalih prenehanjih mora izvajalec prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja zavarovancu izplačati odkupno vrednost v enkratnem znesku, torej ni možnosti delnih izplačil, s katerimi bi posameznik davčne obremenitve iz naslova dohodnine razmejeval v različnih časovnih obdobjih, npr. po letih. V primeru, da je izvajalec pokojninski sklad, se višina določi v višini odkupne vrednosti enot premoženja vzajemnega pokojninskega sklada, če pa sta izvajalca pokojninska družba ali zavarovalnica, pa se določi v višini odkupne vrednosti police prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja. V primeru, ko do izplačila pride pred potekom 10 let in je bil zavarovanec vključen v pokojninski načrt, ki ga izvaja zavarovalnica oziroma pokojninska družba, je treba obračunati in plačati tudi davek od zavarovalnih poslov.

Ne glede na to, ali premijo prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja plačuje posameznik sam ali mu jo plačuje delodajalec, je ob izplačilu zavarovanec dolžan plačati davek od osebnih prejemkov in dohodnino od odkupne vrednosti v skladu z Zakonom o dohodnini. Izvajalec pokojninskega načrta mora v imenu in za račun zavarovanca od

odkupne vrednosti plačati davek od osebnih prejemkov po stopnji, določeni za druge prejemke po Zakonu o dohodnini (trenutno veljavna stopnja te obdavčitve je 25%), razliko med odkupno vrednostjo in davkom od osebnih prejemkov (čista odkupna vrednost) pa izplačati zavarovancu oziroma upravičencu za primer smrti oziroma dedičem. Čista odkupna vrednost, ki se izplača upravičencu – dediču, je osnova za odmero davka na dediščine in darila (peti odstavek 359. člena ZPIZ-1). Pri tem izhajamo iz določila dejstva, da je upravičenec zavezanec po Zakonu o davkih občanov; torej je fizična oseba, ki v Republiki Sloveniji podeduje ali dobi v dar premoženje.

Upravičenci prvega reda so otroci, zakonski partner, z njimi so pri plačevanju davka na dediščine in darila izenačeni tudi zeti, snahe, pastorki in dedič, ki je z zapustnikom živel v dalj časa trajajoči življenjski skupnosti, in za njih velja, da ne plačujejo davka na dediščine in darila. Dediči – upravičenci izven prvega dednega reda pa bodo morali na izplačano odkupno vrednost plačati davek na dediščine in darila, ki pa je odvisen od višine izplačane vrednosti in od vrste – stopnje dednega reda ter se lahko giblje med 5 in 30 odstotki. Osnova za davek je prometna vrednost podedovanega oziroma v dar prejetega premoženja ob nastanku davčne obveznosti (ko postane odločba o dedovanju pravnomočna oziroma, ko obdarjenec prejme darilo). Zaradi gotovinskega izplačila je v tem primeru davčna osnova enaka izplačani neto vrednosti.

Ob izplačilu odkupne vrednosti dedičem se lahko izvajalcu dodatnega prostovoljnega pokojninskega zavarovanja zgodi, da od sodišča še ne dobi pravnomočno odločbo o dedovanju – največkrat jo ne – zakon pa ga obvezuje, da mora izplačilo opraviti v 60 dneh po izrednem prenehanju prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja. Zato je treba izvajalcu zagotoviti zakonsko možnost, da takšna sredstva sicer obračuna, jih izloči iz procesa izvajanja pokojninskega načrta, plačilo pa realizira šele na osnovi pravnomošne odločbe sodišča.

Kako pa bo izplačilo odkupne vrednosti obdavčeno v končni fazi? Obračunan in plačan davek od osebnih prejemkov je treba obravnavati kot plačano akontacijo dohodnine med letom. Po preteku koledarskega leta – davčnega obdobja pa bo moral davčni zavezanec za dohodnino v svoji dohodninski napovedi izkazati bruto prejemek in že plačano akontacijo davka. Izplačilo odkupne vrednosti bo torej obdavčeno po stopnji, ki je odvisna od višine letne osnove za dohodnino, kot to določa 12. člen Zdoh. Ker gre v primeru izplačila odkupne vrednosti lahko za večje zneske, se temu primerno zviša tudi stopnja obdavčitve, ki tako ni nujno le 25%, temveč je lahko tudi višja (ali nižja).

Zakon o dohodnini (13. člen) pa določa, da se dohodki, ki izvirajo iz preteklih let v celoti vštejejo v osnovo za dohodnino v letu, v katerem jih je zavezanec prejel, vendar se obdavčijo po povprečni stopnji dohodnine enoletnih prejemkov. Pri določanju povprečne stopnje bo najverjetneje uporabljena možnost delitve celotne vrednosti na število let od začetka zavarovanja do izplačila odkupne vrednosti. Ker bo do prenehanj dodatnih

prostovoljnih pokojninskih zavarovanj največkrat prihajalo predvsem zaradi neplačil v zadnjem obdobju pred prenehanjem, ne bo uporabna možnost, da se za ugotovitev povprečne stopnje dohodnine upošteva višina prejemka (plačanih premij) v letu, ko se odmerja dohodnina.

Do neplačil bo prihajalo predvsem zaradi nižjih skupnih prejemkov, kar pa pomeni, da bo skupna davčna stopnja posameznika nižja. Zato je za davčnega zavezanca zelo pomemben tudi čas odpovedi – prenehanja dodatnega prostovoljnega pokojninskega zavarovanja. Rok za odpoved izvajalca v primeru neplačevanja znaša najmanj 12 mesecev, kar pomeni, da lahko zavezanec odpoved, in s tem izplačilo odkupne vrednosti, prenese v naslednje obdobje, v katerem bo imel nižje skupne prejemke. Če temu dodamo še možnost obdavčenja po povprečni stopnji dohodnine enoletnih prejemkov, se dohodnina lahko pomembno zniža.

Izstop iz prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja je že tako davčno dovolj neugoden, da se bo zanj zavarovanec odločil le v skrajni sili. Zato mora biti pozoren na vse elemente, ki vplivajo na višino izplačila. Iz tega vidika je za posameznika ugodneje, da bo varčeval za dodatno pokojnino v okviru vzajemnega pokojninskega sklada.

4.4. Obdavčitev rent in donosov

Posameznik mora dobro poznati in razumeti obdavčitev prihodnjih izplačil, da bo lahko celovito ocenil ustreznost vstopa v sistem dodatnega prostovoljnega pokojninskega zavarovanja. Izvajalci premalo poudarjajo ta vidik, kar pa je seveda logično, saj bi ob pravilni predstavitvi tega dela hitro izgubili del potencialnih »strank«.

Davčna primernost varčevanja za starost skozi sistem dodatnega prostovoljnega pokojninskega zavarovanja naj bi bila za posameznika v tem, da ne plačuje dohodnine na prejemke v obdobju, ko realizira najvišje prejemke na letnem nivoju, ampak šele v obdobju, ko so ti prejemki v povprečju nižji. Še posebej naj bi to veljalo zato, ker pričakujemo, da se bodo v prihodnosti krepko znižale pokojnine iz naslova obveznega pokojninskega in invalidskega zavarovanja (Kocbek, 2000, str. 4).

Na skupno višino privarčevanih sredstev zavarovanca pa vplivajo (Zajc, 2000, str. 5):

- vstopni, izstopni in stroški upravljanja, ki znižujejo skupno višino privarčevanih sredstev,
- uporaba različnih tablic smrtnosti in vkalkuliranih stroškov ob izplačilu rente vpliva na višino pokojnine,
- najbolj pa vpliva na višino privarčevanih sredstev (ne)uresničena donosnost premoženja, s katerim upravlja izvajalec pokojninskega načrta.

Individualno prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje je v socialnem pogledu izrazito nepravilno, saj nudi večje davčne ugodnosti tistim z višjimi dohodki. Zavarovanci z nižjim dohodkom bodo torej veliko na slabšem. Lahko razumemo, da je višina premije, ki jo za

zavarovanca plačuje delodajalec, omejena, težje pa je razumljivo, da je enako omejena tudi višina premije, ki jo želi zavarovanec plačevati sam (Guzina, 2000, str. 17).

Tukaj lahko dodamo še en element, ki bo vplival na posameznikovo odločitev za varčevanje za starost. Če zavarovanec po pridobitvi pravice do dodatne starostne pokojnine umre, izplačevanje dodatne pokojnine preneha ne glede na čas prejemanja pokojnine. Praktično to tudi pomeni, da zavarovanec ne bo prejel niti enega obroka dodatne pokojnine, od privarčevanih sredstev pa ne bodo imeli nobene koristi njegovi dediči. To je še ena slabost dodatnega prostovoljnega pokojninskega zavarovanja, saj pri drugih oblikah varčevanja za starost (bančne vloge, klasična življenjska zavarovanja) privarčevana sredstva ostanejo dedičem oziroma upravičencem. Temu se zavarovanec lahko izogne s plačevanjem premije za dodatno družinsko pokojnino.

4.5. Dodatna invalidska in družinska pokojnina

V osnovi prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje zagotavlja pravico do dodatne starostne pokojnine ali do predčasne starostne pokojnine, lahko pa krije tudi izplačilo dodatne invalidske pokojnine in/ali dodatne družinske pokojnine. V tem primeru bo premija razdeljena na več delov:

- del, ki je namenjen plačilu premije po zavarovalnih pogodbah življenjskih zavarovanj,
- del, ki je namenjen pokojninskemu varčevanju.

Del, ki je namenjen plačilu premije po zavarovalni pogodbi, je obdavčen z davkom od zavarovalnih poslov v višini 6,5%, če se sklene zavarovanje za dobo, krajšo od desetih let. Neto učinek vplačane premije, namenjen zagotavljanju dodatne starostne pokojnine, bo torej nižji za znesek, ki ga bo izvajalec pokojninskega načrta v imenu zavarovanca plačal za zavarovalno polico.

Tehnično bo proces plačevanja potekal na naslednji način:

- zavarovanec (ali delodajalec) nakaže celoten znesek premije na račun izvajalca,
- izvajalec zmanjša premijo za del zavarovalne premije po policah življenjskih zavarovanj (izjemoma s 6,5% davkom),
- izvajalec od premije odbije vstopne stroške,
- preostali znesek se nakaže na osebni račun zavarovanca oziroma nameni za pokojninsko varčevanje.

Zavarovancu se na ta način zmanjša naložbeni del in s tem tudi pričakovana višina mesečnega obroka dodatne pokojnine. Lahko pa bo znižanje višine obroka dodatne pokojnine kompenziralo tako, da bo plačila za zavarovanje, ki jih doslej ni mogel uveljavljati kot davčno olajšavo, lahko obravnaval kot olajšavo v okviru davčno priznanega zneska v celoti, bodisi v okviru 3% dohodninske olajšave, če bo znesek vplačil presegal davčno priznanega.

S prejšnjim zakonom je bilo mogoče uveljavljati dohodninsko olajšavo le iz naslova plačil za prispevke in premije, ki so bili namenjeni za povečanje socialne varnosti davčnega zavezanca na področjih pokojninskega in invalidskega zavarovanja, ne pa tudi za sredstva vložena v druga osebna zavarovanja, kot so na primer življenjsko, menedžersko, rentno ali nezgodno zavarovanje.

V okviru sistema dodatnega prostovoljnega pokojninskega zavarovanja bo zavarovanec zneske, ki jih dosedaj ni mogel uveljavljati kot dohodninsko olajšavo, lahko uveljavljal. Tu gre predvsem za družinsko zavarovanje, kjer je delež dodatnega pokojninskega zavarovanja zanemarljiv, a kljub temu prisoten. Večji del strukture premije prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja je v takšnem primeru torej plačilo zavarovanja za primer smrti.

4.6. Usklajevanje »davčnih« zneskov

Znesek mesečne premije prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja za leto 2004 ne sme biti nižji od 4.355 tolarjev, ne sme presežati 5,844% bruto plače zaposlenega in ne sme znašati več kot 43.533,75 tolarjev. Znesek premije in znesek davčne olajšave se valorizira ta s koeficientom rasti povprečne plače zaposlenih v Republiki Sloveniji v obdobju od januarja do oktobra leta pred letom, za katerega se opravi valorizacija glede na enako obdobje predhodnega leta po podatkih Statističnega urada Republike Slovenije. Valorizirane zneske objavi minister za finance v Uradnem listu Republike Slovenije v decembru tekočega leta za naslednje leto (301. člen, ZPIZ-1, 1999).

Resnično pomembno je samo, ali se letni znesek plačanih premij nahaja v »davčnem razponu« med minimalnim in maksimalnim zneskom na letnem nivoju. Pri davčnem obračunu se bo torej pogledalo če je skupni znesek plačanih premij v okviru dodatnega prostovoljnega pokojninskega zavarovanja, tako da bo ta znesek primerjan z zadnjim veljavnim usklajenim letnim kumulativnim zneskom. Iz tega vidika je torej določanje in usklajevanje mesečnih zneskov nepotrebno.

Vsako vplačilo premije izven davčno dovoljenega okvira (del premije, ki bi presejal davčno olajšavo) bo obdavčeno dvakrat: prvič z dohodnino v tekočem letu in drugič z dohodnino v letu prejema dodatne pokojnine (Jašovič, 2000, str. 16). Zato se posamezniku splača, da varčuje v okviru prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja le do višine predpisane davčne olajšave, nad tem pa se bodo odločali za varčevanje v tistih oblikah, ki so jih banke in zavarovalnice ponujale že doslej (rentno varčevanje ali življenjsko zavarovanje). Za posameznike takšno drobljenje načinov varčevanja ni zaželeno, saj je zagotovo povezano z dodatnimi stroški.

4.7. Odločitev posameznika - kolektivno ali individualno zavarovanje

Posameznik je pred težko odločitvijo. Ali naj za varno finančno prihodnost poskrbi sam ali naj se vključi v sistem kolektivnega zavarovanja, ki mu ga nudi delodajalec. V nadaljevanju

bom podala praktični prikaz učinkov davčnih olajšav v primeru, ko posamezniku v celoti plačuje premijo za prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje delodajalec. V spodnjem primeru je prikazan obračun plače za povprečno plačo v Sloveniji za januar 2003.

Povprečna bruto plača v Sloveniji za januar 2003 je znašala 252.885 tolarjev. V izračunu predpostavljamo, da zavarovanec nima posebnih davčnih olajšav, na primer za otroke, njegovo neto izplačilo je bilo 160.544 tolarjev. Poleg prispevkov in davkov, ki jih vsak zaposleni plačuje v okviru bruto plače, plačuje določene prispevke in davke tudi delodajalec. Tako so v tem primeru celotni stroški dela znašali 303.209 tolarjev na delavca.

Na podlagi tega obračuna osebnega dohodka za prejemnike povprečne plače v Sloveniji za januar 2003 sta v nadaljevanju predstavljena dva primera.

Zavarovanec lahko po 301. členu ZPIZ-1 vplačuje najvišjo premijo, za katero mu država še priznava davčne olajšave, in sicer 24% obveznih prispevkov za invalidsko in pokojninsko zavarovanje, kar znaša v našem primeru 14.779 tolarjev. V izračunu predpostavljamo, da se za celotni znesek premije zviša celotni strošek dela.

Tabela 4: Obračun plače za osebo, ki prejema povprečno plačo v Sloveniji za januar 2003
(v SIT)

Celotni stroški dela	303.209,00
Prispevki delodajalca na bruto plačo	40.714,00
Davek na izplačane plače	9.610,00
Bruto plača	252.885,00
Prispevki delavca od bruto plače	55.888,00
Akontacija dohodnine	36.453,00
Neto plača	160.544,00

Vir: Žnidaršič-Kranjc, 2000, str. 64.

Iz tabele 5 lahko razberemo, da se za višino premije zvišajo celotni stroški dela, medtem ko plačani prispevki delodajalca, davek na bruto plačo in plačana dohodnina ostanejo nespremenjeni. Tako plačane premije se pri ugotavljanju osnove za obračunavanje prispevkov za obvezno pokojninsko in invalidsko zavarovanje odštevajo od bruto plače zaposlenega, kar pomeni, da se zato zmanjšujejo tako prispevki za socialno varnost delodajalca kot tudi zaposlenega, kar posledično vpliva na zmanjšanje ravni pravic do prejemanja pokojnine po upokojitvi iz naslova medgeneracijskega sporazuma. Premija za dodatno pokojninsko zavarovanje je oproščena plačila prispevkov za socialno varnost in davkov na izplačane plače. Na zavarovančev osebni varčevalni račun podjetje nakaže premijo v bruto znesku 14.779 tolarjev.

Tabela 5: Obračun plače za osebo, ki prejema povprečno plačo v Sloveniji za januar 2003 v primeru zvišanja stroškov dela v višini celotnega zneska premije (v SIT)

Celotni stroški dela	317.988,00
Plačilo premije	17.779,00
Davek na izplačane plače	9.610,00
Prispevki delodajalca na bruto plačo	40.714,00
Bruto plača	252.885,00
Prispevki delavca od bruto plače	55.888,00
Akontacija dohodnine	36.453,00
Neto plača	160.544,00

Vir: Žnidaršič-Kranjc, 2000, str. 64.

Naslednji izračun pa predpostavlja, da se zaposleni odloči, da bo namesto 14.779 tolarjev plačane premije raje dobil višje izplačilo čiste plače (kar v praksi ni mogoče, na ta način je samo prikazan delež sredstev, ki jih država prispeva v obliki davčnih olajšav) (Kranjc-Žnidaršič, 2000, str. 66). Če bi zavarovanec namesto premije dodatnega pokojninskega zavarovanja prejel višji osebni dohodek, bi bilo povečanje izplačila čistega osebnega dohodka občutno manjše, saj bi moral plačati vse prispevke in davke, ki jih pri premiji za dodatno pokojninsko zavarovanje ni treba.

V tabeli 6 lahko vidimo, da celotni stroški dela ostanejo nespremenjeni, "razlika" pa pomeni, da je plača zaposlenega dodatno obremenjena z višjim plačilom dohodnine za 3.361 tolarjev, prispevkov za 4.708 tolarjev in davka na izplačane plače za 468 tolarjev; torej skupaj za 8.537 tolarjev.

Tabela 6: Obračun plače za osebo, ki prejema povprečno plačo v Sloveniji za januar 2003 v primeru zvišanja izplačila plače v višini celotnega zneska premije (v SIT)

		Razlika
Celotni stroški dela	317.998,00	
Prispevki delodajalca na bruto plačo	42.699,00	1.985,00
Davek na izplačane plače	10.078,00	468,00
Bruto plača	265.211,00	12.326,00
Prispevki delavca od bruto plače	58.611,00	2.723,00
Akontacija dohodnine	39.814,00	3.361,00
Neto plača	166.786,00	6.242,00
Na osebni varčevalni račun		-14.779,00

Vir: Žnidaršič-Kranjc, 2000, str. 64.

V nadaljevanju so prikazani izračuni maksimalno priznanih premij za plače v mesecu januarju 2003, in sicer za minimalno plačo, povprečno plačo in plačo, ki omogoča maksimalno davčno olajšavo. Iz tabele lahko razberemo, da se država pri podpovpovprečnih

dohodkih odpove dejansko manjšemu deležu davkov, saj so nižji dohodki manj obdavčeni. Iste davčne olajšave imajo zato pri zavarovancih z nižjimi dohodki manjši davčni učinek kot pri zavarovancih z višjimi dohodki.

Iz tabele 7 lahko vidimo, da se pri zavarovancu z bruto plačo 103.643 tolarjev, ki lahko vplačuje davčno priznano premijo do 6.057 tolarjev, država odpove davkom in prispevkom v vrednosti 2.665 oziroma 44% premije. Preostalih 3.392 tolarjem pa se odpove zavarovanec v breme nižje neto plače.

Pri zavarovancu z bruto plačo 691.342 tolarjev, ki lahko vplačuje davčno priznano premijo do maksimalnega zneska 40.402, se država odpove davkom in prispevkom v vrednosti 26.261 tolarjev oziroma 65% premije. Preostalih 14.141 tolarjem se odpove zavarovanec v breme nižje neto plače. Iz tega lahko sklepamo, da čim višja je bruto plača, tem večji je delež davčnih olajšav v premiji.

Posamezniki iz najnižjih davčnih razredov so tako lahko prizadeti dvakrat:

- kot davčno olajšavo lahko uveljavljajo le minimalne zneske,
- v prihodnosti ne morejo računati na zmanjšanje davčne obremenitve kot posledico prehoda v nižji davčni razred.

Tabela 7: Gibanje zneska davčnih olajšav glede na bruto plačo ob upoštevanju najvišje premije (v SIT)

	Bruto plača	Najvišja davčno priznana premija	Znesek, ki se mu odpove država z vidika davčnih olajšav	Znesek, ki se mu odpove posameznik z vidika davčnih olajšav
Minimalna plača	103.643,00	6.057,00	2.665,00	3.392,00
Povprečna plača	252.885,00	14.779,00	8.537,00	6.242,00
Plača za najvišjo premijo	691.342,00	40.402,00	26.261,00	14.141,00

Vir: Kranjc-Žnidaršič, 2000, str. 68.

Iz tabele 7 lahko razberemo, da bi se delavcu, ki bi se odločil namesto za premijo 14.779 tolarjev za višje neto izplačilo plače, neto izplačilo povišalo samo za 6.242 tolarjev, razliko v višini 8.537 tolarjev pa bi moral plačati državi. Zavarovanec se mora torej za premijo 14.779 tolarjev, ki jo dobi plačano na svoj varčevalni račun, odpovedati 6.242 tolarjem čiste neto plače, preostalemu delu pa se odpove država v smislu davčnih olajšav. Država se torej v izračunanem primeru odpove kar za 8.537 tolarjev davkov in prispevkov, kar znaša 58 odstotkov celotnega zneska premije.

Iz tega primera lahko ugotovimo, da je premija za dodatno pokojninsko zavarovanje v primeru, ko jo plačuje delodajalec, lahko za več kot polovico višja kot v primeru, ko jo plačuje zaposleni iz svoje (povišane) plače. Delodajalcu namreč na premijo ni treba plačati obveznih prispevkov za socialno varnost, davka na izplačane plače ter akontacije dohodnine.

Pri primerjavi kaj je boljše z vidika zavarovanca, da si premijo plačuje sam ali da mu jo prek kolektivne sheme plačuje delodajalec, lahko ugotovimo naslednje:

- delodajalec lahko po veljavnem zakonu uveljavi popolno davčno olajšavo, saj ne plača od premije prispevkov za socialno varnost in davka na plačilno listo,
- individualni zavarovanec pa lahko uveljavlja davčno olajšavo le v okviru dohodnine, pri čemer mora za premijo nameniti že s prispevki obremenjen del plače. Zaposleni pa se v danem trenutku nočejo odreči delu bruto plače iz naslova indeksacije in želijo, da jim delodajalec plača premijo iz stroškov dela, kar pa seveda ni v interesu delodajalca (Kalčič, 2001, str. 13).

5. Druge možnosti varčevanja za starost in njihova davčna obremenitev

5.1. Ponudba varčevanj na trgu

Ponudba varčevanj za zagotovitev varne prihodnosti na slovenskem trgu je pestra. Poleg dodatnega pokojninskega zavarovanja ima posameznik v okviru tretjega pokojninskega stebra možnost izbrati individualna rentna in življenjska zavarovanja. Lahko se odloči tudi za druge oblike varčevanja kot so bančni depoziti, nakup nepremičnin, lahko vlaga svoje prihranke v vzajemne sklade. V nadaljevanju bom na kratko predstavila druge možnosti varčevanja za starost, ki se izvajajo v okviru tretjega stebra, predvsem pa me zanima, kakšna je njihova davčna obremenitev v primerjavi z dodatnim pokojninskim zavarovanjem.

5.1.1. Življenjsko zavarovanje

Življenjska zavarovanja so vrsta osebnih zavarovanj, ki se delijo na kapitalska, nezgodna in zdravstvena zavarovanja. V okviru kapitalskih zavarovanj ločimo tri skupine, in sicer: življenjska, rentna in pokojninska zavarovanja. Glede na zavarovanje za primer doživetja in smrti ločimo naslednje vrste življenjskih zavarovanj (Vrabič, 1979, str. 12): zavarovanje za primer smrti, zavarovanje za primer doživetja, mešano življenjsko zavarovanje in rentno zavarovanje.

5.1.1.1. Življenjsko zavarovanje za primer smrti

Za življenjsko zavarovanje za primer smrti je značilno, da v primeru smrti zavarovanca zavarovalna dajatev takoj zapade v plačilo, v primeru, da zavarovanec doživi konec zavarovalne dobe, pa prenehajo vse obveznosti zavarovalnice. Premija je sestavljena le iz rizične premije, medtem ko varčevalne premije tukaj ni. Prednost te vrste zavarovanja je, da

je premija relativno nizka, zavarovalna vsota pa visoka, zato je ta produkt uporaben za preskrbo družine, na primer v premostitvenem obdobju ali za kritje kredita. Ciljna skupina so stranke, ki želijo zavarovati kredit ali premostiti določeno finančno negotovo obdobje, na primer vzdrževalci družine, čigar otroci bodo v tem času študirali.

5.1.1.2. Življenjsko zavarovanje za primer doživetja

Po tej obliki zavarovanja je povpraševanje relativno majhno, saj gre za zavarovanje, pri katerem se zavarovalna premija izplača le v primeru doživetja, če zavarovanec pred tem umre, pa se privarčevana vsota ne izplača nikomur. V Sloveniji nimamo takšnega zavarovanja.

5.1.1.3. Življenjsko zavarovanje za primer doživetja in smrti ter mešana zavarovanja

Poznamo zavarovanje za primer doživetja in smrti, ki je zelo podobno dolgoročnemu varčevanju. Zavarovalna vsota zapade v plačilo v primeru doživetja ob izteku zavarovalne dobe, v primeru smrti pa takoj. Prednost te vrste zavarovanja je, da so v primeru predčasne smrti zavarovanca upravičenci po zavarovalni polici preskrbljeni, v primeru doživetja pa ima upravičenec na razpolago kapital. Ciljna skupina so stranke, ki želijo združiti zavarovalno jamstvo in investiranje premoženja, ter vzdrževalci družine, ki želijo poskrbeti za svoje naslednike. Zavarovanje lahko zapade na točno določen dan, premije pa se plačujejo do smrti zavarovane osebe ali najdlje do poteka zavarovalne dobe. V tem primeru, če zavarovanec umre, teče zavarovanje naprej brez plačevanja premij do točno določenega roka zapadlosti zavarovalne vsote. To zavarovanje je namenjeno tistim, ki potrebujejo kapital na točno določen dan, ne glede na smrt ali doživetje upravičenca, na primer za šolanje otrok ali pokojnino zase, ženo in podobno.

Poznamo tudi zavarovanje za primer doživetja in smrti z delnimi izplačili, ki so vnaprej fiksno določeni, in sicer se izplača določen delež od zavarovalne vsote. Prednost je v tem, da z delnimi izplačili krijemo lastne potrebe, ki jih načrtujemo v prihodnosti, zavarovalec pa sam prevzame naložbeno tveganje in delna izplačila lahko naloži v različne sklade ali druge naložbe. V zavarovalni dobi smo zavarovani za enako zavarovalno vsoto.

Življenjsko zavarovanje, vezano na enote investicijskih skladov, je oblika življenjskega zavarovanja za primer smrti in doživetja, vezanega na vzajemne sklade. Namenjeno je osebam, ki želijo biti istočasno zavarovane in si hkrati omočiti višjo potencialno stopnjo donosnosti svoje naložbe. V primeru smrti zavarovanca se upravičencu izplača zagotovljena zavarovalna vsota, če je njegovo premoženje večje, pa se mu izplača premoženje v vzajemnih skladih.

Vzajemno življenjsko zavarovanje za primer smrti in doživetja je primerno za zavarovanje v družini, za zakonski par, starše ali otroke, pa tudi za poslovne partnerje zaradi

obojestranskega interesa in zaščite vloženega in ustvarjenega kapitala. Z minimalnim doplačilom se zavarujeta hkrati dve osebi in v primeru smrti enega od zavarovancev, se vsota izplača preživelemu, če pa hkrati umreta oba, gre vsota upravičencu.

Življenjsko zavarovanje s kritjem kritičnih bolezni je oblika mešanega življenjskega zavarovanja. Poleg varčevalne komponente vsebuje kritje rizika smrti ter obolelosti za boleznimi kot so na primer srčni infarkt, rak, možganska kap ali za drugimi hudimi boleznimi, ki neposredno povzročajo zavarovančevo popolno in trajno odvisnost od tuje pomoči. Če zavarovanec med trajanjem zavarovanja zbolí za katero od navedenih s seznama kritičnih bolezni in se to zgodi prvič med trajanjem zavarovanja, zavarovalnica takoj izplača polovico zavarovalne vsote za doživetje, zavarovanec pa je oproščen plačila nadaljnjih premij. Po tem dogodku je zavarovanec še naprej zavarovan s polovično zavarovalno vsoto do konca zavarovalne dobe.

5.1.2. Primerjava mešanega življenjskega in dodatnega pokojninskega zavarovanja

Tako mešano življenjsko, kakor tudi prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje, štejemo k tretjemu pokojninskemu stebru, ki temelji na naložbenem principu. Za pristop k zavarovanju se posamezniki odločajo individualno in prostovoljno. Namen obeh zavarovanj je dolgoročno varčevanje, prejemanje dodatnih prihodkov v zrelih letih oziroma v času upokojitve ter tudi zavarovanje socialne in ekonomske varnosti upravičencev.

Pri odločitvi o zavarovanju ni edino merilo samo dobiček. Glede na to, da sta obe zavarovanji dolgoročni, so zelo pomembne možnosti, ki jih imamo na razpolago ob rednem oziroma izrednem prenehanju zavarovalne pogodbe. Velika razlika med mešanim življenjskim in prostovoljnim dodatnim pokojninskim zavarovanjem so tudi davčne olajšave, s katerimi država stimulira zavarovance in delodajalce, da sami aktivneje poskrbijo za svojo starost. Če je zavarovanec fizična oseba, pri plačevanju premij za življenjsko zavarovanje ni upravičen do davčnih olajšav, ne glede na to, ali premijo plačuje sam ali pa mu jo plačuje delodajalec. Prav tako pa ob izteku zavarovalne dobe oziroma ob izplačilu zavarovalne vsote ali rente ne plača nobenih davkov.

V primeru življenjskega zavarovanja, ko je podjetje (pravna oseba) zavarovalec in upravičenec (delavec je zavarovanec), se podjetju lahko plačane premije upoštevajo kot strošek. To je odvisno od posameznega primera ali cilja, ki ga podjetje z zavarovanjem želi doseči. Ob izteku se podjetju povečata prihodek in dobiček, od katerega plačuje davek. Stroški se davčno priznajo v primeru, ko je podjetje utemeljilo davčnemu uradu izdatke za življenjsko zavarovanje kot nujne za obstanek ali delovanje podjetja. Na primer: izguba zaposlenega lahko pripelje podjetje v resne finančne težave ali povzroči izgubo delovnih mest. Če se pred iztekom dobe spremeni upravičenec s podjetja na delavca, mora podjetje poračunati (plačati) vse prispevke in akontacijo za dohodnino za že plačane premije za

delavca. Delavec dobi zavarovalno vsoto in po poročunu dohodnine za leto, v katerem je bila izvedena sprememba, ne plača nobenih davkov več.

Če je podjetje zavarovalec, delavec pa upravičenec, so plačane premije boniteta delavcu. Podjetje plača za ta znesek vse prispevke po zakonu in akontacijo dohodnine. Ob izteku zavarovalne dobe dobi delavec zavarovalno vsoto in ne plača nobenih davkov več.

Edina davčna ugodnost življenjskega zavarovanja je zapisana v drugi točki zakona 8. člena Zakona o davku od prometa zavarovalnih poslov, v kateri je določeno, da se davka od zavarovalnih poslov ne plačuje za osebna zavarovanja (zdravstvena, nezgodna in življenjska), pri katerih zavarovalno razmerje ni krajše od dobe 10 let. Če se pogodba razdre pred potekom 10 let, mora davčni zavezanec obračunati in izplačati davek od zavarovalnih poslov.

Med varčevanjem se zavarovanci lahko odločijo, da bodo zaradi nizkih donosov, zamenjave zaposlitve ali drugih razlogov prekinili zavarovanje pri enem izvajalcu in se zavarovali pri drugem. Zakon to omogoča. Pri tem lahko zavarovanec na novega izvajalca prenese vsa do takrat privarčevana sredstva in prejšnjemu izvajalcu plača izstopne stroške. Lahko pa se odloči, da bo sredstva pustil pri prvem izvajalcu in se tako izognil plačilu izstopnih stroškov. Privarčevana sredstva pri prvem izvajalcu se bodo še naprej plemenitila v skladu z zavarovalno pogodbo in jih bo upravičenec lahko koristil po upokojitvi. Pokojnino bomo namreč lahko dobivali z več različnih naslovov, če smo prej seveda na teh naslovih varčevali.

5.1.3. Rentno zavarovanje

Renta je tekoči dohodek od lastništva nepremičnin ali denarnega premoženja. Funkcija rentnih zavarovanj je načrtovana poraba sredstev, oblikovanih na različne načine, npr. z življenjskim zavarovanjem, varčevanjem v banki ipd. Poznamo več oblik rent (Peček, 1995, str. 45), in sicer, če se renta nanaša na eno samo življenje, govorimo o posamični ali enotni renti, njeno izplačevanje pa se prekine s smrtjo osebe. Tista, ki se nanaša na več življenj, pa je sestavljena življenjska renta in se izplačuje, dokler živi vsaj ena oseba, na katero se ta nanaša. Renta se lahko izplača takoj ali pa gre za odložen način izplačevanja rente. Poznamo rente z možnostjo izplačevanja ob zavarovančevi smrti ali ne – z zajamčeno dobo izplačevanja ali brez, lahko se določa na tradicionalen način – tradicionalne rente, kjer je višina rente fiksna, in spremenljive življenjske rente.

5.1.4. Primerjava rentnih varčevanj in dodatnega pokojninskega zavarovanja

Namen rentnih varčevanj je podoben namenu prostovoljnega dodatnega pokojninskega varčevanja. Gre za konservativno, nizko donosno in nizko tvegano vlogo, z razliko, da ne gre za kapitalsko naložbo. Rentna varčevanja zaenkrat niso obdavčena, ne prinašajo pa

nobenih davčnih olajšav in so primerna za tiste, ki ne preferirajo tveganja, saj je od vseh naštetih oblik ta edina, s katero se na dolgi rok realno izgublja vrednost.

5.2. Primerjava naložb

Vsaka naložba je povezana s stroški pristopa, upravljanja, ima predvideno donosnost, nekatere celo zajamčeno, vsaka naložba ima torej svoj namen in naložbeno strategijo. Davčna obremenitev naredi naložbo bolj privlačno ali pa popolnoma nezanimivo. Posameznik lahko, odvisno od naklonjenosti do tveganja in predvidenih potreb skozi življenjski cikel, izbira med različnimi naložbami. Lahko se odloči za naložbeno polico in si ob varčevanju zagotovi zavarovalno kritje za primer smrti ali nezgode, lahko se odloči za vzajemne sklade, ki so dolgoročno primerljivo donosnejši, vendar ne ponujajo zavarovalnega kritja. Lahko izbere prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje, ki poleg davčnih olajšav ponuja nepregledne zagotovljene donosnosti. Za posameznika je pomembno predvsem, ali bo privarčeval dovolj za dodatno pokojnino in ali ne bo za dodatno pokojnino plačeval preveč. Kljub vsem prodajnim tehnikam, ki jih uporabljajo današnji ponudniki varčevanj, pa ostaja odgovornost posameznikova.

Na donosnost posameznih naložb odločilno vplivajo stroški. Prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje v tem pogledu z visokimi vstopnimi in izstopnimi stroški izstopa. Po zakonu je določeno, da mora minimalna ali zajamčena donosnost skladov v posameznem letu znašati vsaj 40% donosnosti dolgoročnih državnih obveznic, kar upravitelje skladov samo po sebi odvrača od sprejemanja tveganja, ki ga prinaša vlaganje v delnice, kar pa povečuje varnost vlagateljev v pokojninski sklad. Stroški vstopa, izstopa in upravljanja so, če ne primerljivi, vsaj enako transparentni pri vlaganju v vzajemne sklade. Pri »zavarovalnih« naložbah pa naletimo na popolno transparentnost, saj niti strokovnjaki, ne da bi kršili klavzulo o varovanju poslovne skrivnosti, ne morejo povedati, kakšni so stroški, povezani z naložbo in zavarovanjem.

Vzajemni skladi so potencialno najdonosnejša oblika pokojninskega varčevanja in hkrati najbolj tvegana. Tveganje se izraža predvsem v dveh elementih, in sicer v naložbenem tveganju in v dostopnosti sredstev. Tveganju dostopnosti sredstev so podvrženi predvsem manj disciplinirani. Po dvajsetih letih varčevanja lahko posameznika zanese in privarčevana sredstva brez stroškov dvigne in si s tem zapravi pokojnino. V prostovoljnem dodatnem pokojninskem zavarovanju tega prav gotovo ne bi storil, saj bi to pomenilo tudi plačilo davka. Naložbeno tveganje, povezano z vlaganjem v vzajemne sklade, se zrcali v potencialnih donosih vzajemnih skladov. Slovenski upravljalci predvidevajo za delniške sklade 11% povprečno letno donosnost, za uravnotežene 9% in konzervativne oziroma obvezniške 7%. Po trenutno veljavni zakonodaji so vlagatelji v vzajemne sklade po treh letih oproščeni plačila davka od kapitalskega dobička, iz sklada izplačanega zneska pa ni treba prijaviti v napovedi za odmero dohodnine.

Vsa zavarovanja v osnovi ponujajo predvsem možnost zavarovanja za primer smrti in priključevanja nezgodnih zavarovanj. S tega vidika odstopajo od ostalih možnosti za doseganje dodatne pokojnine in z njimi niso neposredno primerljiva. Zavarovanja so primerna za posameznike, ki imajo dolgoročno potrebo po zavarovanju in želijo hkrati uresničevati dolgoročni cilj, se pravi dodatno pokojnino. Potreba po zavarovanju se kaže posameznikom, ki s svojim dohodkom skrbijo za druge.

Zavarovalne police se med seboj ločijo po tveganju, ki ga je posameznik pripravljen prevzeti z varčevalnim delom premije. Naložbene police usmerjajo varčevalno premijo v izbrane vzajemne sklade, klasična in rentna zavarovanja pa varčevalno premijo nalagajo v konzervativno, v skladu z zakonskimi predpisi. Slednja ob izteku jamčijo izplačilo zavarovalne vsote, ki je enaka znesku vplačil, oplemenitenih s tehnično obrestno mero. Dodatno je možen tudi pripis dobička, vendar pa je pripisan dobiček tako netransparenten podatek, da se lahko dejansko povprečje letnega pripisanega dobička ugotavlja samo naknadno.

SKLEP

Dodatna pokojninska zavarovanja so v večini razvitih držav najbolj privlačna oblika varčevanja. Davčni privilegiji, oprostitve, spodbude in celo direktne subvencije so glavni razlog za rast pokojninskih skladov na trgih zahodnih držav, ki jim pa sledijo tudi države v tranziciji. Tudi pri nas z novim Zakonom o pokojninskem in invalidskem zavarovanju država s stimulatивно davčno politiko spodbuja varčevanje posameznikov za starost. V Sloveniji velja davčni režim, ki najbolj spodbuja varčevanje za starost in sicer EET režim, pri katerem so prispevki in investicijski prihodki sklada neobdavčeni, obdavčene pa so pokojnine.

Pri primerjavi izvajalcev dodatnega pokojninskega zavarovanja z davčnega vidika, to je zavarovalnic, pokojninskih družb in pokojninskih skladov, ugotovimo, da so najmanj davčno obremenjeni vzajemni pokojninski skladi. Vzajemni pokojninski sklad ni zavezanec za plačilo davka na dodano vrednost, saj ni pravna oseba in zato ne more opravljati dejavnosti, ki so obdavčene z davkom na dodano vrednost. Prav tako vzajemni pokojninski sklad ne plačuje davka od zavarovalnih poslov niti ne davka od dobička pravnih oseb. Zavarovalnica in pokojninska družba pa sta zavezani k plačevanju vseh treh davkov. Ni jima treba plačati davka od zavarovalnih poslov le pod pogojem, da je bilo zavarovanje sklenjeno za obdobje več kot deset let.

Država skuša spodbujati dodatno pokojninsko zavarovanje z davčnimi olajšavami. Delodajalec se odloči za kolektivno pokojninsko zavarovanje svojih delavcev, saj se mu vplačane premije štejejo kot stroški, na te premije pa ni treba plačevati prispevkov za socialno varnost. Na ta način delodajalec izkoristi davčne olajšave ter hkrati poskrbi za svoje zaposlene, s tem pa jih tudi bolj priklene na podjetje.

Posameznik lahko tudi sam plačuje premijo prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja v okviru tretjega stebra. Pri primerjavi, kaj je boljše z vidika zavarovanca, da si premijo plačuje sam ali da mu jo prek kolektivne sheme plačuje delodajalec, ugotovimo, da lahko delodajalec po veljavnem zakonu uveljavi popolno davčno olajšavo, saj ne plača od premije prispevkov za socialno varnost in davka na plačilno listo, individualni zavarovanec pa lahko uveljavlja davčno olajšavo le v okviru dohodnine, pri čemer mora za premijo nameniti že s prispevki obremenjen del plače.

Poleg prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja lahko posameznik sklene tudi katero od drugih oblik zavarovanj v okviru tretjega stebra. Poznamo razne oblike življenjskih in rentnih zavarovanj, za katere je značilno, da jih država ne spodbuja kot dodatno pokojninsko zavarovanje, saj ni davčnih olajšav za vplačane premije. Velja pa tudi, da te naložbe v končnem stanju niso obdavčene z dohodnino, medtem ko je dodatna pokojnina obdavčena z davkom od dohodnine. Vsaka naložba je povezana s stroški pristopa, upravljanja, ima predvideno donosnost, nekatere celo zajamčeno, vsaka naložba ima torej svoj namen in naložbeno strategijo. Davčna obremenitev pa naredi naložbo bolj privlačno ali pa popolnoma nezanimivo.

LITERATURA

1. Bešter Helena: Pokojninski sistemi v svetu in pri nas. Magistrsko delo. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 1996. 144 str.
2. Ekart Miroslav: Pokojninska družba kot specializirana oblika zavarovalnice. Pravna praksa, Ljubljana, 2003, 12, str. 21.
3. Glavnik Mitja, Gornjak Mojca, Šmajdek Urša: Prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje. Kapital, Ljubljana, 2004, 23, str. 47-59.
4. Gollier Jean-Jacques: Private Pension Systems. Juan Yermo, ed., Private Pension System and Policy Issues No.1.B.k.: OECD, 2000, str. 223-336.
5. Guzina Barbara: Kdo potegne daljši konec: zavarovanci ali delodajalci?, Finance, 1.12.2000, str. 17.
6. Kalčič Miran: Prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje: razvoj in odprta vprašanja. Denar, Ljubljana, 2001, 16, str. 7-14.
7. Kocbek Darja: Enakopravno olajšani. Delo, 14.12.2000, str. 11.
8. Kump Miran: Stebrenje prihodnosti. Tolar na tolar, Ljubljana, 2003, 321, str. 3.
9. Majnardi Tilen: Sodobna pokojnina: povsem zaupati državi ali samostojno varčevati že danes?, Moje finance, Ljubljana, 2003, 3, str. 4-9.
10. McGill Dan M.: Fundamentals of Private Pensions. Philadelphia : University of Pennsylvania, 1996. 409 str.
11. Mohar Ivan: Prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje - davčni vidik zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju. Zaključno delo - izobraževanje za pridobitev naziva preizkušeni davčnik. Ljubljana : Slovenski inštitut za revizijo, 2001. 68 str.
12. Peček Frančiška: Varčevanje kot prvina življenjskega zavarovanja. Diplomsko delo. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 1995. 45 str.
13. Simič Ivan: Davčna olajšava, ki to ni. Finance, Ljubljana, 2000, 138, str. 18, Rubrika: Čisti računi.
14. Stanovnik Tine: Javne finance. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 1998. 203 str.

15. Svilar Branka, Šircelj Andrej: ZDDPO s komentarjem. Gospodarski vestnik, Ljubljana, 1998, str. 13.
16. Štrekelj Vlado: Dejavnosti, ki so oproščene plačevanja DDV. IKS revija za računovodstvo in finance, 1999, 9-10, str. 387.
17. Vittas Dimitri: Designing pension reform programs: lessons from recent experience. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 1997. 29 str.
18. Vrabič Leopold: Vrste življenjskih zavarovanj. Obzornik, Ljubljana, 14 (1979), 5, str. 12.
19. Zajc Matej: Verodostojnost bodočih pokojnin je vprašljiva. Finance, 8.11.2000, str. 5.
20. Žnidaršič Kranjc Alenka: Kako prevzeti odgovornost za lastno starost. Ljubljana : Gospodarski vestnik, 2000. 139 str.

VIRI

1. Interna gradiva Generali Zavarovalnice d.d.. Ljubljana, 2003.
2. Obdavčitev plačil zavarovalnih premij za življenjsko zavarovanje. Davčna uprava RS, Glavni urad, št. 416-1/00. 28.3.2000.
3. Prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje
[URL: http://www.adriatic.si/Strani/pokojnine_SLO.html], 23.5.2003.
4. Statistični zavarovalniški bilten 2003. Ljubljana : Slovensko zavarovalno združenje, 2003. 64 str.
5. Zakon o davku na dodano vrednost (Uradni list RS, št. 89/98, 17/00, 19/00, 27/00, 66/00, 30/01, 82/01, 67/02, 30/03, 101/03, 134/03).
6. Zakon o davku od dobička pravnih oseb (Uradni list RS, št. 72/93, 20/95, 18/96, 34/96, 82/97, 27/98, 1/00, 50/02, 108/02, 14/03).
7. Zakon o davku od prometa zavarovalnih poslov (Uradni list RS, št. 57/99).
8. Zakon o dohodnini (Uradni list RS, št. 34/91-I, 71/93, 1/95, 2/95, 7/95, 11/95, 11/96, 14/96, 18/96, 44/96, 68/96, 10/97, 82/97, 87/97, 13/98, 1/99, 11/99, 36/99, 15/00, 35/02, 31/03, 118/03).

9. Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (Uradni list RS, št. 106/99, 72/00, 81/00, 124/00, 109/01, 83/02, 108/02, 110/02, 112/02, 26/03, 40/03, 63/03, 133/03, 135/03, 2/04, 10/04, 20/04).
10. Zakon o zavarovalništvu (Uradni list RS, št. 13/00, 91/00, 12/01, 21/02).